

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) o godz. 10.00 w siedzibie Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej im. Stefana Żeromskiego w Będzinie odbędzie się wernisaż wystawy „Dziecięce pomysły na zagospodarowanie zabytków przemysłowych”. Wernisaż będzie

połączony z podsumowaniem cyklu warsztatów edukacyjnych organizowanych przez bibliotekę pt. „Nowy pomysł na przemysł”. Przedsięwzięciu towarzyszyć będzie prezentacja najlepszych scenariuszy filmowych. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. S. Żeromskiego w Będzinie,
 ul. Piłsudskiego 39, 42-500 Będzin, tel. 32 2674165, 32 2674887, 32 2674828
 e-mail: biblioteka@biblioteka.bedzin.pl
 www.biblioteka.bedzin.pl

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) w godz. 10.00 – 18.00, w ramach tegorocznych obchodów EDD, Muzeum Zagłębia w Będzinie będzie otwarte dla turystów. Gorąco polecamy wystawę „Ginące zawody. Rzemiosło i rękodzieło”. Przewodnik czeka o godz. 13.00 i 16.00. Wstęp wolny.

Organizator:
Muzeum Zagłębia,
 ul. Świerczewskiego 15, 42 – 500 Będzin, tel. 32 26 74 731,
 e-mail: muzeum@muzeum.bedzin.pl
 www.muzeum.bedzin.pl

11-19 .09.2010

W ramach tegorocznych EDD chcemy zwrócić Państwa uwagę na zabytkowe młyny wodne w Białej Wielkiej i Bogumiłku (gmina Lelów, powiat częstochowski). Niestety, młyny wodne to już relikty miejscowej tradycji.

Drewniano-murowany, trzypiętrowy budynek młyna wodnego w Białej Wielkiej wybudował w 1935 r. Karol Szyc (1890-1957) - brat dziedzica Białej Wielkiej. Karol Szyc miał obok młyna swoje siedlisko, użytkowane jako leśniczówka. Obok młyna stoi drewniany, stary dom, który być może był częścią zabudowań młyna. Młyn po 1945 r. został upaństwowiony. W chwili obecnej znajduje się ponownie w rękach rodziny Szyców i jest nieczynny. Niedaleko od młyna za mostem z przepustami wodnymi i wzdłuż Białki

(po prawej), znajduje się teren zespołu parkowo-dworzkiego.

Podobny młyn wodny znajduje się w pobliskiej miejscowości Bogumiłek. Jest on trzykondygnacyjny z bocznym szybem napędowym. Zbudował go w latach 30. XX w. (wraz z dworem i folwarkiem) jeden z trzech braci Szyców - Ludwik. Właściciel tego majątku zginął podczas II wojny światowej w Auschwitz, a jego syn Przemysław poległ w partyzantce. Zdeastrowany w okresie upaństwowienia trafił ostatnio w prywatne ręce. Po żmudnym remoncie znów funkcjonuje. Teraz napędzany wyłącznie nurtem spiętrzonej Białki produkuje różne gatunki mąki.

Warte uwagi są również trzy młyny wodne znajdujące się w miejscowościach Brzeźnica, Tworków i Turze w powiecie raciborskim. Polecamy wybrać się na wycieczkę ich szlakiem!

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) dla turystów otwarte będzie Muzeum Kowalstwa w Bieńkowicach (gmina Krzyżanowice powiat raciborski). Muzeum to prywatna inicjatywa rodziny Socha, w której mężczyźni parają się zawodem kowala od 1702 r. po dzień dzisiejszy. Sochowicze potrafią oczarować wiedzą, sztuką oraz znajomością

tradycji kowalskiej. W swojej historycznej kuźni - nadal czynnej - urządzili najciekawsze w Polsce muzeum kowalstwa mogące się poszczycić bogatymi zbiorami. Obecną kuźnię pochodzącą z 1840 r. wzniesiono w miejscu dawnego, drewnianego budynku. W programie zwiedzanie warsztatu, muzeum oraz opowieści i pokaz sztuki kowala Jana Sochy. Wstęp wolny. Tego nie można przegapić!

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

Organizator:
Muzeum Kowalstwa Jan Socha,
ul. Wojnowska 5, 47-351 Bieńkowice, tel. 32 419 65 29
Zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) dla turystów będzie otwarty Górnśląski Park Etnograficzny w Chorzowie znajdujący się na terenie Wojewódzkiego Parku Kultury i Wypoczynku. W programie m.in. zwiedzanie wiatraka z Grzawy, wystawa „Tradycyjne rzemiosło ludowe – ginące zawody” oraz prezentacja filmów etnograficznych w spichlerzu z Wojkowic Kościelnych:

- godz. 12.00 – 12.30 „Fabryka fajek w Zborowskiem”,
- godz. 12.30 – 13.00 „Kowale z Bieńkowic”,
- godz. 13.00 – 13.30 „Młyn w Tworkowie”,
- godz. 13.30 – 14.00 „Tartak Krystiana Szwedy w Karchowicach”,
przerwa w godz. 14.00 – 15.00
- godz. 15.00 – 16.00 „Młyn nad Liswartą”,
- godz. 17.00 – 18.00 „Suita na przydrożne krzyże”.

Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętka założono w latach 1950-1956, na terenach poeksploatacyjnych i nieużytkach o pow. 630 ha pomiędzy zespołami miejskimi Chorzowa, Katowic i Siemianowic Śląskich. Górnśląski Park Etnograficzny znajduje się w części północno-zachodniej parku. Wśród jego bogatych zbiorów znajdują się ciekawe i cenne zabytki budownictwa ludowego, w tym kościół pw. św. Józefa wzniesiony w 1791 r. w konstrukcji zrębowej, domy mieszkalne z Dzieńkowic, Krasów, Panewnik, dom ostatniego sołtysa Katowic – Kazimierza Skiby, chałupy z Kromolowa i Istebnej oraz spichlerze dworskie i plebańskie. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Górnśląski Park Etnograficzny w Chorzowie,
ul. Parkowa 25, 41-500 Chorzów, tel. 32 2410718
e-mail: kultura@skansen.chorzow.pl
www.skansen.chorzow.pl

11-19.09.2010

W ramach tegorocznej edycji EDD polecamy wybrać się na wycieczkę do Brennej, Wisły i Istebnej (powiat cieszyński), gdzie zachowały się tradycyjne chałupy z XIX w. Wzniesiono je z drewna w konstrukcji zrębowej, którą cieśle powszechnie stosowali w technice budowania z drewna. Pierwotnie były to budowle kurne (bez kominów), które później przebudowano. Chałupy są nakryte dachami dwu- lub czterospadowymi. Naprawdę warto je zobaczyć!

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

11-12 i 18-19.09.2010

W dniach 11-12 i 18-19 września 2010 r. w godz. 20.00 – 23.00 zapraszamy na slajdshow w Bytomiu na zrewitalizowanym przez portal Allegro podwórku przy ul. Brzezińskiej. Pokaz będzie podsumowywał projekt fotograficzny „Śladem rzemiosła miejskiego”. Tematyka obejmuje istniejące warsztaty rzemieślnicze skupione wokół cechów, jak również tych rzemieślników, dla których jedyną szansą przetrwania są usługi na potrzeby podmiotów kultury, np. teatru lub opery. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:
Marcin Mazurowski,
ul. Katowicka 47/3, 41-902 Bytom, tel. 792 631 608,
e-mail: mazurowski_m@wp.pl

16-19.09.2010

19.09.2010

- **„Zamek bez tajemnic”** – zwiedzanie Góry Zamkowej i Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie dla osób indywidualnych, zbiórka pod IT Zamku, godz. 11.00 i 15.00,
- **V Cieszyński Jarmark Rzemiosła** – Amfiteatr pod Wieżą Piastowską – godz. 11.00-18.00,
- **Otwarcie uliczki cieszyńskich kobiet** – Klub Kobiet Kreatywnych – Wzgórze Zamkowe,
- **Prezentacja multimedialna – Cieszyn na 1200 zdjęciach** – Cieszyńskie Towarzystwo Fotograficzne,
- **IX Cieszyński konkurs pieczenia strudla wraz z pokazem pieczenia** – Amfiteatr pod Wieżą Piastowską – godz. 15.00-16.00,
- **„Ojcowski dom to istny raj”** – występ Zespołu Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej, Amfiteatr Pod Wieżą Piastowską, godz. 16.30,
- **Msza górska**, – Rotunda pw.św. Mikołaj, godz.18.00

Trówała to skrzynia pełna skarbów, dziedziczona z pokolenia na pokolenie. Szperanie w niej przywołuje nostalgiczne wspomnienia, zadziwia, cieszy...pozostawi nas bogatszymi. Pragnieniem organizatorów jest, aby w jesienne dni Cieszyn, a zwłaszcza - Górę Zamkową, gdzie swą siedzibę ma Śląski Zamek Sztuki i Przedsiębiorczości, wypełniły różnorodne działania łączące sztukę, historię i tradycję, zachęcające do odkrywania zapomnianych emocji tworzenia i uczestnictwa w kulturze. Serdecznie zapraszamy!

17.09.2010

- **Śpiewajmy razem** – wspólne śpiewanie pieśni regionalnych przez 1200 dzieci ze szkół i przedszkoli z polskiego i czeskiego Cieszyna. – Rynek cieszyński – godz. 12.00,
- **„Struktura koronki”** – warsztaty koronki Koniakowskiej – prowadzenie Beata Legierska – Dom Narodowy – godz. 15.00,
- **„Spacer po Wzgórzu Zamkowym”** – plenerowe warsztaty czytelniczo plastyczne dla dzieci – prowadzenie Dariusz Orszulik, organizator Biblioteka Miejska w Cieszynie – Wzgórze Zamkowe – godz. 11.00,
- **„Zamek bez tajemnic”** – zwiedzanie Góry Zamkowej i Śląskiego Zamku Sztuki i Przedsiębiorczości w Cieszynie dla grup szkolnych (zgłoszenia: tel. 0338510821 w.14 lub turystyka@zamekcieszyn.pl) – godz. 10.00-14.00,
- **Wernisaż wystawy „Na obraz i podobieństwo”** – prof. Jerzy Fober, godz. 17.00, sala ekspozycyjna Zamku Sztuki, wystawa czynna do 10.10.2010 r.,
- **„Historia domowa. Makatki kuchenne, trówały i śląski dizajn”** – wystawa,
- **Wernisaż wystawy malarskiej Joanny Jędrusik** – Cafe Avion,
- **Symboliczne otwarcie Trówały** – koncert zespołu „CST i przyjaciele” – sala Szkoły Muzycznej – godz. 18.00,
- **Spektakl plenerowy „Makbet”** – Scena Polska Teatru w Czeskim Cieszynie, Wzgórze Zamkowe – godz. 20.30,

18.09.2010

- **„Cieszyński Przekładaniec – czyli co z ta tradycją”** – w programie śpiew, taniec, prezentacje folklorystyczne, (organizatorzy: COK „Dom Narodowy”, Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Cieszyńskiej) – Park Pokoju w Cieszynie – godz. 15.00
- **„Cieszyńskie spotkania poetyckie”** – finał konkursu jednego wiersza, „Był. Jest. Będzie. 12 wieków Cieszyna” – Cafe Muzeum – godz. 15.00 - organizator Biblioteka Miejska w Cieszynie,
- **Spektakl „Jarmark w Cieszynie”** – zespół teatralny z Wędrzyni, Teatr im. Adama Mickiewicza w Cieszynie,
- **Koncert Zespołu Folklorystycznego „Slezan” z okazji 50 rocznicy istnienia** – Teatr w Czeskim Cieszynie,
- **Warsztaty obróbki i barwienia wełny technikami naturalnymi** – Pracownie Zamku Sztuki,

Imprezy towarzyszące:

Galeria COK „Dom Narodowy” – wystawa rzeźby w drewnie autorstwa Jana Szypuły – 07-27.09.10 – wernisaż 07.09, godz. 15.30,
 „Miasto którego nie ma” – wystawa w witrynie Biblioteki Miejskiej w Cieszynie,
 Amnestia dla Czytelników Biblioteki miejskiej w dniach 13-18 września 2010 r.

16.09.2010

- **Z cyklu „Żywe źródła: żywotki, kabotki...”** – spotkanie z Lidią Lankocz, folklorystką, animatorką kultury z Goleiszowa – Dom Narodowy – godz. 17.00,
- **Projekcja najnowszego filmu Franciszka Dzidy** – Kino „Piaśt” w Cieszynie,

Organizator:

Śląski Zamek Przedsiębiorczości w Cieszynie,
 ul. Zamkowa 3 a, b, c, 43-400 Cieszyn, tel. 33 8510821 wew. 14
 e-mail: info@zamekcieszyn.pl
 www.zamekcieszyn.pl

Partnerzy:
 Kultuřní a společenské středisko “Střelnice” Czeski Cieszyn, Biblioteka Miejska w Cieszynie, COK „Dom Narodowy, Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Teatr im. Adama Mickiewicza w Cieszynie.

11-19.09.2010

W czasie tegorocznych EDD koniecznie trzeba zobaczyć zabytkowe dworce kolei wąskotorowej w powiecie raciborskim. Najciekawsze tego typu obiekty znajdują się w Chałupkach (gm. Krzyżanowice), Nędzy (gm. Nędza) i Rudach (gm. Kuźnia Raciborska). Chałupki były ostatnią stacją linii kolejowej z Raciborza. Budynek dworca w Chałupkach wzniesiono w 1845 r. Jest on eklektyczny, murowany, piętrowy, nakryty dachami dwuspadowymi. W Chałupkach zachowało się również międzynarodowe przejście graniczne, po którym został most graniczny z 1899 r. zwany mostem Jubileuszowym cesarza Franciszka Józefa.

Nieczynny dziś budynek dworca kolei

wąskotorowej w Nędzy wzniesiono w 1902 r. Jest on murowany, jednokondygnacyjny z użytkowym poddaszem, przykryty wysokim dachem dwuspadowym. Obiekt jest prawnie chroniony. Pod ochroną prawną jest również zabytkowy dworzec w Rudach. Warte uwagi są tamtejsze cztery zabytkowe mosty zbudowane na linii kolejki wąskotorowej. Są to: most na rzece Ruda (42,354 km), most na rzece Sumina (54,105 km) i dwa mosty nad strumieniem (54,942 km i 61,178 km). Będąc w Rudach koniecznie trzeba zobaczyć zabytkową stację kolei wąskotorowej wzniesioną na początku XX w. Obecnie wraz z linią kolei stanowi ona skansen, a w dawnej parowozowni urządzono muzeum zabytków techniki. Stacja w Rudach jest również ważnym punktem szlaku zabytków techniki w województwie śląskim. Gorąco polecamy!

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

18.09.2010

Urząd Miasta Czeladź zaprasza na szereg ciekawych imprez promujących miejscowe zabytki przemysłowe.

W programie:

- wystawa zdjęć „Osiedle patronackie – Piaski” – ekspozycja dostępna w terminie 1.09 – 19.09 2010 r. w siedzibie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Czeladzi, ul. 1 Maja 27,
- wystawa zdjęć „Zlikwidowane kopalnie w Zagłębiu Dąbrowskim” – ekspozycja dostępna 18.09.2010 r. w siedzibie Muzeum „Saturn” w Czeladzi, ul. Dehnelów 10,
- 18.09.2010 r. zwiedzanie z przewodnikiem osiedli robotniczych i kopalni „Saturn” wraz z zachowanym parkiem maszynowym elektrowni. Uwaga, wymagane wcześniejsze zgłoszenie grupy: Muzeum „Saturn” Pracownia historyczna tel. 32 265 1002,
- 18.09.2010 r. zwiedzanie z przewodnikiem „Sztolni” – rekonstrukcja w piwnicy Miejskiego Zespołu Szkół w Czeladzi, ul. Szkolna 6,
- 18.09.2010 r. zwiedzanie „Izby mieszkalnej” z przełomu XIX i XX w. – rekonstrukcja w piwnicy Miejskiego Zespołu Szkół w Czeladzi, ul. Szkolna 6.

Imprezy towarzyszące:

- 18.09.2010 r. – festyn z okazji 150-lecia osiedla robotniczego Czeladź-Piaski,
- 18.09.2010 r. – wystawa prac plastycznych w Galerii Sztuki Współczesnej „Elektrownia”, ul. Dehnelów.

Organizator:

Urząd Miasta Czeladź,
ul. Katowicka 45; 41-250 Czeladź, tel. 32 7637978,
e-mail: czeladz@um.czeladz.pl, www.czeladz.pl

Partnerzy:

Miejski Zespół Szkół w Czeladzi, Galeria Sztuki Współczesnej „Elektrownia”,
Miejska Biblioteka Publiczna, Muzeum „Saturn”

11-19.09.2010

W ramach tegorocznych EDD zapraszamy na spacer ulicami osiedla robotniczego KWK „Dębieńsko” w Czerwionce-Leszczynach (powiat rybnicki). Osiedle położone jest w centrum dzielnicy Czerwionka przy kopalni, w obrębie ulic: Wolności, Słowackiego, Hallera, Kombatantów, Mickiewicza i Szkolnej. Powstało w latach 1899-1916 przy kopalni należącej do spółki Vereinigte Königs- und Laurahütte. Rozplanowano je na planie prostokąta. Zabudowa złożona jest z ok. 90 wielorodzinnych budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, w układzie kalenicowym. Zespół znajduje się pod ochroną prawną poprzez wpis do rejestru województwa śląskiego. Wyróżnia się bogactwem form architektonicznych i detalu. W najbliższym czasie Urząd Gminy i Miasta planuje renowację zabytkowej zabudowy osiedla oraz jego otoczenia.

je się pod ochroną prawną poprzez wpis do rejestru województwa śląskiego. Wyróżnia się bogactwem form architektonicznych i detalu. W najbliższym czasie Urząd Gminy i Miasta planuje renowację zabytkowej zabudowy osiedla oraz jego otoczenia.

Poleca:

Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny Wydział Urbanistyki i Architektury,
ul. Parkowa 9, tel. 32 4295990,
e-mail: ua@czerwionka-leszczyny.com.pl, www.czerwionka-leszczyny.pl

11-19.09.2010

W te dni święta zabytków techniki, chcemy zwrócić Państwa uwagę na cenne zabytki hydrotechniczne. Jednym z nich jest Kanał Gliwicki na rzece Odrze.

Kanał Gliwicki łączy miasto Gliwice z rzeką Odrą przez port w Koźlu (woj. opolskie). Budowę Kanału Gliwickiego rozpoczęto w 1934 r. a zakończono w 1939 r. (uruchomiono go w 1941 r.). Prace wykonywane były przy użyciu łopat z nie wielkim udziałem sprzętu mechanicznego. Poza obszarem miasta trasa Kanału Gliwickiego pokrywa się w większości z dawnym Kanałem Kłodnickim, który w trakcie budowy nowego został zniszczony. Długość kanału 40,60 km, maksymalna głębokość 3,50 m, różnica poziomów wody na początku i końcu kanału wynosi 43,60 m. Pokonanie różnicy poziomu wody przez jednostki pływające reguluje 6 śluz wodnych. Kanał wykonany jest częściowo w wykopie, a częściowo w nasypie. Jego szerokość waha się od 38,00 m w wykopie do 41,00 m w nasypie. Dopuszczalna prędkość jednostek pływających na kanale wynosi 6,00 km/h. Początek kanału znajduje się w Kędzierzynie-Koźlu na 98,00 km rzeki Odry, a koniec w basenie portowym Portu Gliwice. Kanał Gliwicki umożliwi żeglugę dużych jednostek odrzańskich.

18.09.2010

18 września 2010 r. (sobota) w godz. 11.00 – 14.00 zapraszamy do zwiedzania wraz z górnikami wystawy stałej w Muzeum Górnictwa Rud Żelaza w parku im. S. Staszica w Częstochowie. Ekspozycja prezentuje dzieje górnictwa rud żelaza w regionie częstochowskim. Samodzielne zwiedzanie wystawy w godz. 11.00 – 18.00. W programie również: pokaz filmów historycznych dotyczących górnictwa rudnego w regionie częstochowskim, m.in. filmu „Dzieje Górnictwa Rud Żelaza” (w godz. 11.00 – 18.00), warsztaty plastyczne dla rodzin z dziećmi, w tym m.in. wykonywanie glinianych kaganków (w godz. 12.00 – 14.00), zwiedzanie wystawy plenerowej „Krajobraz górniczy ziemi częstochowskiej”, pokaz „smyczenia kibla” – najstarszego sposobu przenoszenia wiadra z rudą, prezentacja linii strzałowej kopalni rud – instalacja służąca do wywoływania zjawiska fali uderzeniowej przy eksplozji ładunków wybuchowych stosowanych w kopalniach.

Organizator:

Muzeum Częstochowskie,
Al. Najświętszej Marii Panny 45, 42-200 Częstochowa,
tel. 34 3605631, fax 34 3605455,
e-mail: muzeum@muzeumczestochowa.pl
www.muzeumczestochowa.pl

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) dla zwiedzających otwarta będzie Kurna Chata u Kawuloka w Istebnej. W programie m.in. zwiedzanie z przewodnikiem zabytkowych sprzętów gospodarstwa domowego oraz pokaz tkania na zabytkowej maszynie. Wrażenia murowane! Kurna chata została zbudowana w 1863 r. w konstrukcji zrębowej, na kamiennym cokole. Obecnie mieści się w niej Izba Regionalna Zuzanny Kawulok z wystawą zabytkowych sprzętów oraz instrumentów muzycznych. Ciekawa ekspozycja i interesujące opowieści przewodnika przyciągają rzesze turystów. Organizatorzy serdecznie zapraszają.

„Kurna Chata u Kawuloka” Izba Regionalna Zuzanna Kawulok,
Istebna 824, 43-470 Istebna, tel. 33 8556231, 790262829
www.ug.istebna.pl

Organizator:

11-19.09.2010

11-19.09.2010

W wolnym czasie zachęcamy do zwiedzenia zabytkowej karczmy w Jeleśni (powiat żywiecki).

Karczmy (zajazdy, oberże) od najdawniejszych czasów są nieodłącznym elementem krajobrazu polskich wsi. Ich historia wiąże się ze znanym od średniowiecza prawem propinacji i zrasta się z zagadnieniami społeczno-gospodarczymi rozwoju wsi. Karczmy stawiano zwykle przy głównych traktach, często na rozstajach dróg. Od zawsze były one miejscem, w którym podróżny mógł znaleźć odpoczynek, miejsce dla koni oraz potrawy dla pierwszego zaspokojenia głodu i pragnienia. Z czasem karczmy stały się nie tylko budynkiem dla podróżnych, ale także miejscem spotkań i zabaw ludowych, a także sklepem sprzedającym przede wszystkim napoje alkoholowe.

Karczma w Jeleśni pochodzi z 2 poł. XVIII w. i posiada cenne walory historyczne

i kulturowe. Usytuowana jest przy szlaku handlowym prowadzącym z Żywca na Słowację, obok skrzyżowania dróg, w pobliżu kościoła św. Wojciecha. Wzniesiono ją z drewna modrzewiowego w konstrukcji zrębowej z gankiem od frontu i murowaną dobudówką od tyłu. Jest to budynek parterowy o dwóch skrzydłach umieszczonych pod kątem prostym, frontem zwrócony na wschód. Karczma przykryta jest dachem łamanym polskim z gontów z dymnikami. Jej obszerne wnętrza posiada klasyczny podział sal z mocno wyeksponowaną szynkownią zwaną także izbą główną czyli salą zabawową. W niej znajdowała się tzw. stolica czyli miejsce dla kapeli. Górale zasiadali w Karczmie za prostymi drewnianymi stołami na ławach i stołkach. Po prawej stronie wejścia do sieni było małe pomieszczenie, gdzie sprzedawało się mięso i wędliny. Jest to jedna z ostatnich oryginalnych karczm w tej części Europy, należąca do najstarszego typu karczmy polskiej o konstrukcji zrębowej. Obecnie mieści się w niej stylowo urządzone restauracja. Polecamy!

W ramach EDD polecamy spacer po katowickim osiedlu Giszowiec. Jest to pierwsze z miejsc, które pojawiło się na mapie miasta z myślą o pracownikach koncernu Georg von Giesches Erben. Pomysłodawcami projektów Giszowca i powstającego niemal w tym samym czasie sąsiedniego Nikiszowca, są pochodzący z Charlottenburga architekci – kuzyni Emil i Georg Zillmann.

Giszowiec budowano w latach 1906-1910, korzystając z koncepcji miasta-ogrodu autorstwa Ebenezera Howarda. Realizację inwestycji i jej późniejsze funkcjonowanie nadzorował dyrektor generalny „Giesche” – Antoni Uthemann. Osiedle powstał na planie czworokąta z nieregularną zabudową. W centrum usytuowano plac, od którego ulice rozchodzą się promieniście. Domy mieszkalne wzniesiono wzorując się na projektach angielskiej i górnośląskiej architektury wiejskiej. Charakteryzują się więc gankami i wysokimi dachami, pierwotnie krytymi gontami, wzbogaconymi o naczółki i łamania.

Na początku XX wieku na malowniczym giszowieckim osiedlu mieszkało ok. 600 rodzin górniczych i 38 urzędniczych. Budynek użyteczności publicznej (sklepy, poczta, urząd nadleśnictwa, gospoda z salą teatralną i muszlą koncertową, szkoły) zgrupowana wokół centralnego placu targowego. Na terenie osiedla nie zabrakło również pralni

i łaźni dla kobiet, znalazły się tam też piekarnia i piec chlebowe, rzeźnia, komora celna, dom kawalerów, więzienie i barak dla zakaźnie chorych.

W latach 60. XX wieku rozpoczęto wyburzanie Giszowca. Zniszczona została wtedy większość zabudowy, którą zastąpiono blokami z wielkiej płyty; przebudowano także niektóre z domów w stylu wiejskim. Działanie to spowodowało utratę pierwotnego charakteru i jednorodności osiedla. Obecnie istnieje, chroniona decyzją konserwatora zabytków (z lat 1978 i 1987), zaledwie 1/3 dawnego Giszowca. Zachowana część osiedla stała się atrakcją turystyczną, umieszczoną w 2006 roku na Szlaku Zabytków Techniki Województwa. Gorąco polecamy!

Poleca:**Fundacja Dla Dziedzictwa,**

tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org

www.dladziedzictwa.org

Poleca:**Urząd Miasta Katowice Wydział Informacji i Promocji,**

Rynek 13; 40-003 Katowice, tel. 32 2593850. fax 32 2538051

e-mail: inp@um.katowice.pl, www.katowice.eu

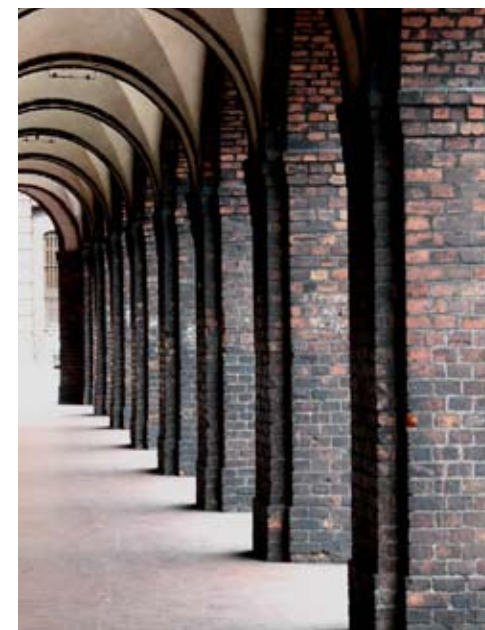

11-19.09.2010

rystycznymi przewiązkami, które zostały umieszczone ponad ulicami i wsparte na arkadach. Od budynków mieszkalnych o jednakowej wysokości i dachach o małym kącie nachylenia, odróżniają się obiekty usługowe, którym nadano odmienne kształty. Budowle wzbogacone zostały ryzalitami, wykuszami, podcieniami arkadowymi, balkonami, loggiami oraz elementami ozdobnymi: pilastrami, lizenami, fryzami, gzymsami. Ozdobne kształty i obramienia nadano również otworom drzwiowym i okiennym. Jednorodny charakter całego założenia podkreśla użycie jako materiału czerwonej cegły ceramicznej.

Nikiszowiec, podobnie jak wiele śląskich osiedli patronackich, które powstawały w regionach uprzemysłowionych, jest świadectwem ówczesnej idei polegającej na powiązaniu pracowników z miejscem pracy poprzez budowanie w ich pobliżu osiedli mieszkaniowych. W przeciwieństwie jednak do większości kolonii o otwartym układzie urbanistycznym, Nikiszowiec wyróżnia się zamkniętym układem przestrzennym. Uznany jest za osiedle unikatowe na skalę europejską ze względu na wyjątkową koncepcję, jednorodną a zarazem urozmaiconą architekturę, bogaty program funkcjonalny oraz zachowanie ciągłości tradycji miejsca, aż do dziś w niemal niezmiennym stanie. W 1978 r. osiedle zo-

stało w całości wpisane do rejestru zabytków. W 2006 r. umieszczono je na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. W 2010 r. uznane zostało za Pomnik Historii. Ma też szanse znaleźć się na liście światowego dziedzictwa UNESCO.

Gorąco polecamy spacer uliczkami katowickiej dzielnicy Nikiszowiec, uznanej za pomnik Historii.

Osiedle robotnicze Nikiszowiec wybudowane zostało na terenie Janowa, stanowiącego obecnie dzielnicę Katowic, położoną we wschodniej części miasta. Zasadnicza jego część powstała w latach 1908-1915 w pobliżu szybu „Nickisch” (obecnie „Poniatowski”), od którego pochodzi jego nazwa, jako kolejne – po sąsiednim Giszowcu –

osiedle dla pracowników kopalni „Giesche” (obecnie „Wieczorek”). Autorami projektów byli niemieccy architekci Emil i Georg Zillmann z Charlottenburga. Choć oba osiedla wybudowano niemal w tym samym czasie odróżniają się charakterem zabudowy. Giszowiec powstał w oparciu o koncepcję miasta-ogrodu, natomiast Nikiszowiec charakteryzuje się zwartą, miejską zabudową, dzięki temu mógł pomieścić większą liczbę mieszkańców – na powierzchni 15 ha powstało około 1200 mieszkań dwu, trzy- i czteroizbowych. Osiedle powstało na planie zbliżonym do latawca. Podzielone zostało na trzy części różniące się funkcją: południową – o zabudowie mieszkalnej, wschodnią – usługowo-kulturalną oraz północno-zachodnią o funkcji mieszkalnej, usługowej i przemysłowej. Poszczególne partie łączy główna droga przebiegająca przez osiedle, na której zakończeniu znajduje się Plac Wyzwolenia, stanowiący jego centrum. Osiedle wyposażono w bogate zaplecze socjalno-kulturalne, w skład którego weszły m.in. kościół, szkoła, poczta, gospoda z restauracją, sklepy, posterunek i areszt, barak dla zakazanych chorych oraz obiekty związane z szybem – łaźnia, cechownia, kotłownia, wieżę ciśnienia i siedziba zarządu kopalni. Budynki mieszkalne tworzą zespoły z dziedzińcami wewnętrznymi, połączone charakte-

Poleca:
Urząd Miasta Katowice Wydział Informacji i Promocji,
Rynek 13; 40-003 Katowice, tel. 32 2593850, fax 32 2538051
e-mail: inp@um.katowice.pl, www.katowice.eu

18.09.2010

18 września 2010 r. (sobota) w godz. 10.00 – 17.00 będzie można zwiedzić Nikiszowiec z przewodnikiem. Wyjścia grup o pełnej godzinie. W programie przewidziano również zwiedzanie kopalni oraz wieży kościoła. W godz. 15.00 – 16.00 odbędzie się koncert Orkiestry Dętej KWK „Wieczorek” i przemarsz ulicami osiedla. W razie niepogody koncert odbędzie się

w nikiszowskim kościele pw. św. Anny. W ramach imprez towarzyszących odbędą się: Turniej Skauta o Puchar Prezydenta Miasta Katowice – początek o godz. 10.00 w Filii SP nr 53, przy ul. Szopienieckiej 58 a. W obrębie placu kościelnego przygotowane zostanie stoisko z pamiątkami i książkami o Nikiszowcu.

Dojazd z centrum Katowic autobusami linii: 30, 12, 674, 109; z Ligoty i Mysłowic: 292. Parking znajduje się przy ul. Szopienieckiej, obok szpitala.

Organizator:
Stowarzyszenie Razem dla Nikiszowca,
ul. Szopienicka 58a/16, 40-431 Katowice, tel. 32 2557217
e-mail: stowarzyszenie@razemdlanikiszowca.pl
www.razemdlanikiszowca.pl

20.09.2010

20 września 2010 r. (poniedziałek) o godz. 17.00 Miejski Dom Kultury „Koszutka” z siedzibą przy ul. Grażyńskiego 47 w Katowicach zaprasza na wykład Urszuli Rzewiczok z Muzeum Historii Katowic pt. „Zaczęło się od Kuźnic – ciekawa i prawdziwa historia katowickiego przemysłu”. Serdecznie zapraszamy.

Organizator:
Miejski Dom Kultury „Koszutka”,
ul. Grażyńskiego 47, 40-126 Katowice, tel. 32 2589200, 32 2589977
e-mail: mdkkoszutka@poczta.onet.pl, www.mdkkoszutka.pl

19.09.2010

19 września 2010 r. (niedziela) od godz. 10.00 zapraszamy na „Piknik przy Hucie Ida” w Katowicach-Ligocie przy ul. Kijowskiej. W programie m.in.:

- „Taniec z żywiołem ognia” – występ zespołu „Kinesis”,
- „Tajemnicza Huta Ida” – zwiedzanie terenu dawnej huty „Ida” z przewodnikiem,
- „Sam zostań Hutnikiem” – inscenizacja wytopu żelaza,
- „Nie tylko Ida” – propozycja wycieczki rowerowej wzdłuż rzeki Kłodnicy (z Ligoty do Starej Kuźnicy),
- „Wieczorna zadyma” – pokaz z czego robiono węgiel drzewny,
- Sceny z życia codziennego kuźników (starodawna wioska).

Jako imprezy towarzyszące, a poprzedzające imprezę główną polecamy:

- czerwiec-wrzesień 2010 r. „Kuźnica jak malowana” – konkurs na projekt aranżacji współczesnego budynku gospodarczego na obszarze dawnej huty,
- 13-17 września 2010 r. w godz. 9.00 – 13.00 „Huta Ida – co ty na to?” – cykl prelekcji w Leśnej Sali Edukacyjnej Nadleśnictwa Katowice nt. historii hutnictwa i górnictwa na terenie Kokocińca,
- 13-17 września 2010 r. akcja „Sprzątanie kuźnicy, to też sprzątanie świata”.

Organizator:
Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „OFFerta”,
ul. Franciszkańska 33, 40-708 Katowice, tel. 603240063
e-mail: grzegorzplonka@op.pl

Partnerzy:
Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Katowice, IPA Katowice,
Miejski Dom Kultury „Ligota”, Gimnazjum nr 23 z Oddziałami Integracyjnymi w Katowicach,
Studenckie Koło Naukowe Historyków Uniwersytetu Śląskiego, Komisariat Policji nr 3 w Katowicach.

Muzeum Historii Katowic zaprasza na wystawę pt. „Ikonographia industriae. Zabytki techniki na fotografiach z archiwum Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków”. Ekspozycja składa się z niewielkiego wyboru reprodukcji fotografii z przełomu XIX i XX w. przybliżających dzieje katowickiego przemysłu. Ukazują one zarówno obiekty nieistniejące jak i te, które funkcjonują do dziś. Wystawę, czynną przez cały wrzesień, można obejrzeć we wtorki i czwartki w godz. 10.00 – 15.00, w środy i piątki w godz. 10.00 – 17.30 oraz w soboty i niedziele

w godz. 11.00 – 14.00. Wstęp wolny. Jako imprezy towarzyszące wystawie przygotowano również wykłady mgr Jarosława Rolaka nt. zabytków techniki z terenu Katowic i województwa śląskiego oraz mgr Barbary Klajmon nt. zabytków architektury w województwie śląskim. Szczegóły na witrynie internetowej organizatorów. Zapraszamy!

Organizatorzy:

Muzeum Historii Katowic,
ul. Ks. J. Szafranka 9, 40-025 Katowice,
www.mhk.katowice.pl

**Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Katowicach,**

ul. Francuska 12, 40-015 Katowice,
www.wkz.katowice.pl

11 i 19.09.2010

W soboty 11 i 19 września 2010 r. zapraszamy do Muzeum Śląskiego w Katowicach.

W programie m.in.:

- wystawa planszowa na przedpolu gmachu muzeum przedstawiająca nieistniejące już zakłady przemysłowe Katowic,
- zwiedzanie dawnej kopalni „Katowice” z przewodnikiem,
- imprezy związane z rozpoczęciem prac budowlanych w ramach adaptacji terenu poprzemysłowego dawnej kopalni „Katowice” na potrzeby nowej siedziby Muzeum Śląskiego.

Organizator:

Muzeum Śląskie w Katowicach,
Al. W. Korfa 3, 40-005 Katowice, tel. 32 2585661, 32 2599804
e-mail: dyrekcja@muzeumslaskie.pl
www.muzeumslaskie.pl

11-19.09.2010

W te dni święta zabytków techniki, polecamy zwrócić uwagę na zabytkowy most na rzece Mlecznej w dzielnicy Katowice-Podlesie przy ul. Zaopustej. Kamienno-ceglany most o konstrukcji łukowej, z kutymi metalowymi balustradami stanowi ciekawy przykład budownictwa przemysłowego z końca XIX w.. Most objęto ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków w 1984 r., a w 1990 r. wyłączono go z ruchu kołowego. Obecnie jest ważnym elementem w krajobrazie dzielnicy Podlesie.

Poleca:

Urząd Miasta Katowice Wydział Informacji i Promocji,
Rynek 13, 40-003 Katowice, tel. 32 2593850, fax 32 2538051
e-mail: inp@um.katowice.pl
www.katowice.eu

11-19.09.2010

W ramach tegorocznych EDD dla turystów otwarta będzie Izba Tradycji w Katowicach-Szopienicach, zorganizowana w budynku dawnego Centralnego Laboratorium Chemicznego dawnej huty cynku „Bernhardi”. W Izbie tej będącej załącznikiem Muzeum Hutnictwa Cynku, wyeksponowano bogate zbiory dokumentujące oryginalną technologię produkcji cynku, narzędzia do jego wytwarzania, dokumentację pieców oraz wyrobów wytwarzanych w hucie w XIX w. i na początku XX w. Wstęp wolny. Organizatorzy serdecznie zapraszają!

Organizator:

**Stowarzyszenie na rzecz powstania Muzeum
Hutnictwa Cynku w Katowicach-Szopienicach,**
Izba Tradycji, ul. 11 Listopada 30, 40-387 Katowice, tel. 501 802866, 505 514766
e-mail: muzeumcynku@muzeumcynku.katowice.pl
www.muzeumcynku.katowice.pl

19.09.2010

19 września 2010 r. (niedziela) o godz. 17.00 w Hucie Uthemann przy ul. ks. Woźniaka w Katowicach – Szopienicach odbędzie się wernisaż wystawy obrazów olejnych Danuty Bożek-Żak pt. „EIKONY IQ W JAZZOWEJ INTERPRETACJI” (malarska wizja testów na inteligencję). Wernisaż połączony będzie z koncertem jazzowym w wykonaniu profesorów Akademii Muzycznej w Katowicach. Wystąpią, Jerzy Jarosik (flet) i Daniel Ruttar (instrumenty klawiszowe). Serdecznie zapraszamy. Wstęp wolny.

Organizator:**Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży KORCZAK,**

ul. Piastów 9/124, 40-868 Katowice,

tel. 609-875-972

e-mail: grzeglop@interia.pl

11-19.09.2010

Będąc w Katowicach, koniecznie trzeba zwrócić uwagę na dwa projekty mieszkaniowe autorstwa członka Werkbundu, Brunona Tauta (1880-1938). Jedyne znajdujące się w granicach naszego kraju realizacje tego czołowego architekta niemieckiego modernizmu to kolonie robotnicze, powstałe na zamówienie Hohenlohe Werke A.G. (dziś własność kopalni Wujek), należących wówczas do grupy największych zakładów przemysłowych na historycznym Górnym Śląsku.

Pierwszy zespół wybudowany w latach 1916-1920, powstał na obrzeżach ówczesnych Katowic w rejonie ulic: Skalnej, Głowackiego, Barbary oraz Poniatowskiego. Składa się z jedenastu domów opartych na trzech prostych schematach planistycznych. Pierwotnie trójkondygnacyjne, kryte wysokimi dwuspadowymi dachami, wyróżniały się fakturą i detalami architektonicznymi. Jedyne z projektów domów możemy dowiedzieć się, jak wyglądały kiedyś – karzdy z nich miał być ozdobiony odmienną dekoracją w tynku bądź w cegle, przywodzącą na myśl układy roślinne i wolutowe, miał również charakteryzować się blendami, płycinami, różnymi opaskami okiennymi, ceglanyimi fryzami. Różnice dostrzec można było również w konstrukcji kominów i architektonicznej aranżacji drzwi.

Koncepcja zabudowy odpowiadała humanistycznej idei budownictwa Tauta. Była też przeniesieniem na grunt katowicki ówczesnych berlińskich wzorów socjalnej architektury mieszkaniowej, czyli jasnych jedno- lub dwupokojowych mieszkań połączonych wspólnymi łazienkami, pralnią i suszarniami, otoczonych otwartymi, zielonymi przestrzeniami.

Drugi zespół mieszkaniowy z lat 1918-1920, powstał na terenie Załęskiej Hałdy, przykopalnianej osady położonej poza granicami ówczesnego miasta. Lokalizacja ta miała znaczący wpływ na charakter zaprojektowanej przez Tauta zabudowy, nawiązującej do howardowskich rozwiązań opartych na koncepcji miasta – ogrodu.

Pierwotny projekt z 1915 r. przewidywał powstanie osiedla składającego się z dwóch sektorów, podporządkowanych zróżnicowanej topografii terenu. Ostatecznie zrealizowano jedynie jeden sektor złożony z dwóch rzędów parterowych domków szeregowych. Podzielony został na dwie grupy – osobne dla ulic Przędowników i Przekopowej – w obrębie których wydzielone zostały po cztery segmenty, mieszczące w sumie 72 mieszkania. Zabudowa Załęskiej Hałdy opiera się na schemacie wiejskiego domu z ogródkami pomieszczeniami gospodarczymi. Parterowe, pozbawione dekoracji domki przekryte zostały wysokimi, dwuspadowymi dachami krytymi dachówką karpiówką. Jedynym urozmaicheniem są ozdobne wole oczka w połąci dachowej, zróżnicowana linia okapów dachowych, a niegdyś przypuszczalnie była to także różna kolorystyka stolarek okiennych i drzwiowych.

Oba zespoły mieszkalne nie są objęte ochroną konserwatorską. Jednakże w świetle ostatnich decyzji o wpisaniu berlińskich osiedli modernistycznych na listę UNESCO (w tym także osiedli zaprojektowanych przez Brunona Tauta) oraz z uwagi na nazwisko projektanta, zwiedzając Katowice, warto odwiedzić powyższe lokalizacje, stanowiące wartościowe świadectwo europejskiej myśli architektonicznej z początku XX w.

Poleca:**Urząd Miasta Katowice Wydział Informacji i Promocji,**

Rynek 13, 40-003 Katowice, tel. 32 2593850, fax 32 2538051

e-mail: inp@um.katowice.pl

www.katowice.eu

11-19.09.2010

Będąc w Katowicach warto zwiedzić jedno z najwybitniejszych dzieł polskiej architektury dwudziestolecia międzywojennego – Gmach Urzędu Wojewódzkiego i Sejmu Śląskiego. Budowla ta łączy w sobie oryginalną formę architektoniczną, wysoką wartość artystyczną i użytkowość.

Budowa – według projektu Kazimierza Wyczyńskiego, Stefana Żeleńskiego, Piotra Jurkiewicza i Ludwika Wojtyczki – trwała od 1924 r. do 1929 r. Kubatura wynosi 161474 m³ a powierzchnia 6512 m². O wielkości gmachu świadczyć może łączna długość korytarzy wyliczona na ponad 6 km, a także liczba pomieszczeń – 600 i okien 1300. Jest to jeden z najbardziej monumentalnych gmachów użyteczności publicznej w Polsce.

Budowla swoim monumentalizmem nawiązuje do stylistyki neoklasykistycznej, popularnej w początkach XX w. W momencie powstania była jedynym w kraju obiektem łączącym funkcje siedziby parlamentu i władzy wykonawczej, a jednocześnie największym budynkiem administracyjnym w Polsce. Czteroskrzydłowy budynek wzniesiony został na rzucie prostokąta, zbliżonego do kwadratu z wewnętrznym podwórkami w formie dziedzińca. Narożniki korpusu głównego ujęte są czteroskrzydłowymi, kwadratowymi w planie ryzalitami

z wewnętrznymi studniami. Wszystkie elewacje zakomponowane są w podobny sposób. Od strony elewacji zachodniej do wnętrza prowadzi westybul. W jego wschodniej części znajduje się reprezentacyjna klatka schodowa. Siedmiobiegowe schody ze wspólnym początkiem łączą się przez dwukondygnacyjną klatkę schodową, przebiegającą przez wysokość wszystkich kondygnacji. Wnętrze klatki obiegają z trzech stron, tj. południowej, północnej i zachodniej dwukondygnacyjne galerie, wsparte na ośmiobocznych filarach, stylizowanych w duchu art deco korynckich kapitelach, pokrytych ornamentami w kształcie płaskich zaciosów przypominających kłosa. Klatkę przykrywa eliptyczna kopuła o czaszy wspartej na żagielkach, z latarnią, z której klucza zwisa oryginalny żyrandol. Wnętrze kopuły podzielono na dwanaście części i umieszczono w nich skromną monochromatyczną dekorację malarską, przedstawiającą herby miast śląskich. Pole tarczowe

pod kopułą ozdobiły pierwotnie płaskorzeźby autorstwa Jana Raszki przedstawiające alegorie śląskie.

Najważniejszym pomieszczeniem w gmachu jest założona na planie półkola Sala Obrad Sejmu Śląskiego, do której wchodzi się z podestu pierwszego piętra klatki schodowej. Kompozycja Sali nawiązuje do układów klasycznych amfiteatrów greckich. Historyczny wystrój sali nie przetrwał do czasów obecnych.

W gmachu znajdują się również sale reprezentacyjne, m.in. Sala Marmurowa, wcześniej zwana Recepcyjną. Jej zachodnią ścianę tworzą trzy ogromne okna w typie porte-fenêtre, które jako jedyne oryginalne elementy wnętrza przetrwały do dzisiaj. Sala posiadała trzy wewnętrzne balkony dla orkiestry, znajdujące się na ścianach wschodniej, południowej i północnej, akcentujące otwory drzwiowe. Niemiecka (hitlerowska) przebudowa, nad którą czuwał nazistowski architekt Albert Speer (1905-1981), pozbawiła salę wszystkich elementów pierwotnego wystrój. Sala otrzymała charakter architektury monumentalnej niemieckiego stylu III Rzeszy. Wyłożenie ścian płytami imitującymi marmur nadało jej nową nazwę – Sali Marmurowej. Od Sali Marmurowej w kierunku wschodnim i zachodnim biegną ciągi pomieszczeń poprzedzone „Salą Błękitną” i „Salą Złotą”.

Gmach Urzędu Wojewódzkiego posiadał rozbudowany program ikonograficzny co spowodowane było chęcią umocnienia znaczenia Katowic w skali kraju, jako siedziby władz regionu. Budynek miał się stać symbolem autonomii Śląska i jej łączności z Rzeczpospolitą.

Poleca:

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach,
ul. Jagiellońska 25, 40-032 Katowice, tel. 32 2077266
e-mail: kuczynskak@katowice.uw.gov.pl
www.katowice.uw.gov.pl

11-12.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) w godz. 18.00 – 20.00 w Sali Gminnego Ośrodka Kultury Filia nr 2 w Połpie przy ul. Tarnogórskiej 4a zapraszamy na wystawę złożoną z eksponatów historycznych i fotografii prezentujących dzieje i działalność Zakładów Materiałów Wybuchowych.

12 września 2010 r. (niedziela) w godz. 14.00 – 20.00 oprócz zwiedzania wystawy, zapraszamy również na projekcję filmu przedstawiającego dzieje zakładu. Wstęp wolny. Zapraszamy!

Organizator:

Regionalne Ognisko Historyczne „ROH”,
ul. Zawadzkiego 11, 42-693 Krupski Młyn, tel. 691177571,
e-mail: pydajacek@o2.pl

11-12.09.2010

11-12 września 2010 r. (sobota-niedziela) w godz. 10.00 – 16.00 dla zwiedzających zostanie otwarte Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłówicach.

W programie przygotowanym przez organizatorów przewidziano lekcję muzealną, oprowadzanie po muzeum z przewodnikiem oraz projekcję filmów i bajek związanych z problematyką pożarnictwa. Wstęp wolny. Zbiory Muzeum stanowią kolekcje tematyczne składające się na dokumentację historii polskiego pożarnictwa. Chronologicznie obejmują okres od 2 poł. XIX w. do czasów współczesnych. Tematycznie reprezentują obiekty o charakterze historyczno-artystycznym oraz z dziedziny techniki pożarniczej. Obiekty z tej ostatniej dziedziny to bogata i interesująca kolekcja z m.in. cennymi egzemplarzami sprzętu pożarniczego. W bieżącym roku Muzeum świętuje 35-lecie powstania. Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłówicach,
ul. Stadionowa 7a, 41-400 Mysłówice, tel. 32 2223733 wew. 28
e-mail: sekretariat@cmp-muzeum.pl
www.cmp-muzeum.pl

12.09.2010

12 wrzesień 2010 r. (niedziela) zapraszamy na rowerowy spacer śladami myszkowskiego przemysłu (trasa długości ok. 20 km). Zbiórka w Myszkowie na parkingu przed Miejskim Domem Kultury przy ul. 3 Maja róg ul. Kościelnej o godz. 9.45. Grupę poprowadzi przewodnik turystyki kolarskiej PTTK dr Marian Kotarski. Uczestnicy wycieczki dowiedzą się dlaczego w herbie miasta Myszkowa są 4 kominy, z których dwa dymią. Proponowana trasa wycieczki to: MDK – ul. Kościelna (siedziba wójta w okresie II Rzeczypospolitej) - ul. Skłodowskiej – Sikorskiego – Stary Myszków – ul. 1 Maja – Partyzantów (Myfana, mająca początek w 1899 r. jako zakład blacharsko-emalierniczy) – przystanek PKP Myszków Światowit – MZM „Mystal” – ul. Jedwabna – ul. Waryńskiego „Piaskowiec” (1885-1939 Fabryka Sztucznego Jedwabiu) – Kopernika (widok na dworzec PKP z czasów Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, dzięki której w Myszkowie i sąsiednim Mijączowie rozwinął się przemysł) – ul. Kościuszki (MZM „Mystal” tzw. stary zakład mający początek w 1882 r. jako Odlewnia Stali i Żelaza B-ci Bauerertz; po-

zostałości po „Wartexie” fabryki bawełny zbudowanej w 1883 Augusta Schmelzera pod nazwą Towarzystwo Akcyjne Bawełnianej Manufaktury: pałac Fabrykanta – dziś restauracja) – ul. Pułaskiego (F-ka Papieru zbudowana w 1894 r. przez Artura Steinhagena i Ludwika Wehra) – ul. Piłsudskiego – Leśna – Wiśniowa (pomnik w miejscu wielkiego pieca z 1837 r. – stąd wywodzi się tradycja myszkowskiego hutnictwa) – al. Wolności róg ul. Pułaskiego (willa rodziny Bauerertz właściciela huty w latach rozbiorów i II Rzeczypospolitej w Myszkowie) – ul. Kościuszki – PCK – 3 Maja Dom Kultury. Zachęcamy również do obejrzenia Kącika Pamiątek Klubu Osiedlowego PTTK „M-2” przy ul. Sikorskiego 55 b.

Organizator:

Klub Osiedlowy PTTK „M-2” przy Myszkowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej,
42-300 Myszków, skrytka pocztowa 25, tel. 600 384987
e-mail: kotarski@poczta.onet.pl
www.m2.myszkow.pttk.pl

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) w godz. 9.00 – 17.00 dla turystów otwarty będzie gród na Górze Birów w Podzamczu w gminie Ogrodzieniec. Wstęp wolny.

Pojedynczy ostaniec wapienny zwany Górą Birów usytuowany jest ok. 1500 m na północ od ruin Zamku Ogrodzieniec w Podzamczu ponad otaczającą ją Doliną Krztyni. Stanowi ona pomost pomiędzy Pasmem Skał Smoleńsko-Niegowonickich, a Skałami Podlesickimi. Należy także do jednych z najwyższych ostańców w tym obszarze (460 m n.p.m.). Z uwagi na bardzo cenne walory krajobrazowe, historyczne i przyrodnicze Góry Birów przystąpiono do prac mających na celu rekonstrukcję Grodu Królewskiego. Konstrukcja birowskiego grodu stylizowana jest na obronną drewnianą twierdzę, która funkcjonowała na szczycie Góry Birów na przełomie XIII i XIV w. Tworzy ją: wieża strażnicza z wałem obronnym, wieża bramna i obserwacyjna oraz przykładowa chata mieszkalna. W wieży strażniczej zain-

scenizowano obozowisko terenowe oraz zbrojownię. Na terenie obiektu znajdują się również ekspozycje amonitów i skamielin okresu jurajskiego oraz przekrój stratograficzny warstw ziemi w okolicy Birowa, a także ćwiczebne stanowiska archeologiczne. Są to materiały poglądowe do organizowanych tutaj wycieczek tematycznych dla szkół.

Uwaga turyści!! W sobotę 11 września 2010 r. w godz. 9.00 – 18.00 dla zwiedzających będą otwarte również malowniczo położone ruiny zamku Ogrodzieniec w Podzamczu. Wstęp wolny. Zainteresowanych serdecznie zapraszamy!

Organizatorzy:

Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec,
Plac Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec,
tel. 32 6709700
e-mail: ogrodzieniec@ogrodzieniec.pl
www.ogrodzieniec.pl

Zamek Sp. z o.o. w Ogrodzieńcu,
ul. Kościuszki 66, 42-440 Ogrodzieniec,
tel. 32 6732220
e-mail: biuro@zamek-ogrodzieniec.pl
www.zamek-ogrodzieniec.pl

19.09.2010

19 września 2010 r. (niedziela) Urząd Gminy Olsztyn zaprasza na Targi Sztuki Ludowej 2010, które odbędą się na błoniach u podnóża ruin zamku w Olsztynie. Ich celem jest promocja regionalnej twórczości artystycznej: rękodzieła (rzeźba, ceramika, malarstwo, koronkarstwo, szydełkowanie), muzyki, tańca, obrzędów ludowych, kuchni regionalnej. Targi Sztuki Ludowej połączone będą z dożynkami parafialno-gminnymi, które rozpocznie o godz. 14.00 Msza św. w kościele pw. św. Jana Chrzyciela w Olsztynie.

W programie Targów m. in.: warsztaty i prezentacja tradycyjnych form rzeźbiarstwa i zdobnictwa bibułkowego jako wiodącego kunsztu rękodzieła w Gminie Olsztyn, przegląd zespołów folklorystycznych, degustacja kuchni tradycyjnej. Wydarzenie adresowane jest do uczestników w każdym wieku. W tym dniu zapraszamy również do zwiedza-

nia wzgórze z ruinami olsztyńskiego zamku oraz ruchomej Szopki Olsztyńskiej Jana Wewióra zorganizowanej w stuletniej zabytkowej chałupie wiejskiej znajdującej się przy rynku. Konieczne trzeba zobaczyć również zabytkowy, drewniany spichlerz, Jurajski Teatr Stodoła oraz Kamieniołom Kielniki. Organizatorzy serdecznie zapraszają!

Organizator:
Urząd Gminy Olsztyn, Pl. Piłsudskiego 10; 42-256 Olsztyn, tel. 34 3285076,
e-mail: sekretariat@olsztyn.ug.gov.pl, www.olsztyn.ug.gov.pl

Partnerzy:

Parafia Kościoła Rzymsko-Katolickiego św. Jana Chrzyciela w Olsztynie,
Muzeum Częstochowskie, Gminny Ośrodek Kultury w Olsztynie,
Zarząd Gminny KGW w Olsztynie, Stowarzyszenie Odnowy i Rozwoju Wsi Zrębice I, II i Krasawa.

11-19.09.2010

W ramach tegorocznej edycji EDD zachęcamy do zwiedzania zabytkowej zapory wodnej na rzece Sole w miejscowości Porąbka (powiat bielski). Naszym celem jest zwrócenie Państwa uwagi, na fakt, że obiekty hydrotechniczne to też zabytki techniki. Mimo, że na co dzień nie doceniane i niedostrzegane, są jednak niezmiernie istotne dla naszego rozwoju cywilizacyjnego.

Zaporę wodną na rzece Sole zbudowano w latach 1923-1937 między Porąbką, a Mię-

dybrodzem Bialskim. Zapora wodna typu ciężkiego spiętrza wody rzeki Soły tworząc Jezioro Międzybrodzie. Została zbudowana na podłożu skalnym według projektu prof. Gabriela Narutowicza i inż. T. Baeckera przez Societe Franco-Polonaise Warszawa. Wysokość zapory wynosi 37,3 m, a jej długość 260 m. Przy zaporze znajduje się elektrownia wodna, zbudowana w latach 1951-1954 jako pierwszy element Zespołu Elektrowni Wodnych (którego pozostałymi elementami są Tresna i Elektrownia Szczytowo-Pompowa Porąbka-Żar). Elektrownia posiada dwa hydrozespoły Kapłana o mocy 6,1 MW i jeden turbosespół typu Francis'a o mocy 0,4 MW pracujący na potrzeby własne. Zapora wodna na Sole jest pierwszą w Polsce zaporą wodną zbudowaną w okresie międzywojennym.

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
 tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
 www.dladziedzictwa.org

11 i 18.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) o godz. 11.00 na sali sesyjnej Urzędu Miasta Ruda Śląska przy Pl. Jana Pawła II 6 odbędzie się prelekcja pt. „Friedenshütte – hutnicze miasto” na temat historii „Huty Pokój”. W programie również zwiedzanie z przewodnikiem zabytkowej zabudowy „Huty Pokój” S.A. usytuowanej przy ul. Hutniczej w Rudzie Śląskiej (dzielnica Nowy Bytom). Zakład ten powstał w 1840 r. jako „Friedens-Eisenhütte”. Hutę rozbudowano pod koniec XIX w. W 1922 r., po podziale historycznego Górnego Śląska huta znalazła się w granicach Polski i otrzymała nazwę „Pokój”. Zachowane zabudowania huty pochodzą z 2 połowy XIX w., a wzniesiono je w stylu eklektycznym. W tym roku huta „Pokój” świętuje 170 –lecie powstania.

18 września 2010 r. (sobota) o godz. 11.00 w domu katechetycznym parafii pw. Ducha Świętego w Rudzie Śląskiej – Czarnym Lesie przy ul. Cynkowej 22, odbędzie się prelekcja pt. „Wielki wyścig. Uzbrojenie punktu oporu „Wzgórze 319” na tle rozwoju przemysłu”. Tematem przewodnim prelekcji będzie m.in. rozwój form budownictwa obronnego, co połączone zostanie z wystawą zdjęć, dokumentów i map. W programie również wycieczka i zwiedzanie z przewodnikiem wybranych kluczowych, ciężkich schronów bojowych punktu oporu „Godula” oraz nie mniej liczny punkt oporu „Łagiewniki”. Obiekty te są częścią zespołu fortyfikacji Obszaru Warownego „Śląsk” z lat 1937-1939.

Będąc w Rudzie Śląskiej warto zwiedzić również zabytkowy dworzec kolejowy w Rudzie Śląskiej – Chebziu zbudowany w 1859 r. Niestety i ten zabytek nie jest prawnie chroniony. Polecamy także kolonie robotnicze obejmujące trzy zespoły (przy pl. Wolności, dawna kolonia „Karl Emanuel” z lat 60. XIX w. wzniesiona na inicjatywę Franza von Ballestrema; kolonia przy ul. Staszica i Kościelnej założona na planie litery „U” w 1910 r., przypominająca małe miasteczko; kolonia robotnicza „Ficinus”, przy ul. Kubiny (z 1870 r.) wraz z neogotyckim kościołem ewangelickim z 1902 r. Warto zobaczyć też osiedle robotnicze „Kaufhaus” (poł. XIX w.) wraz z domem handlowym z 1904 r. Godne uwagi są również: basztowy budynek nadszybia szybu „Andrzej” (1870 r.) oraz zabudowę szybu „Mikołaj” (1912 r.) wraz z działającą do dziś unikatową w skali europejskiej maszyną wyciągową z 20-tonowym kołem Ilgnera Siemens. **Patronat Honorowy nad imprezami objął Andrzej Stania – Prezydent Rudy Śląskiej.**

Organizatorzy:
Urząd Miasta Ruda Śląska - Wydział Kultury, Sportu i Rekreacji,
 pl. Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska, tel. 32 2486281 wew. 3150 ,
 e-mail: um_rk@ruda-sl.pl, wksir@op.pl, www.kulturawrudzie.pl
Muzeum Miejskie im. Maksymiliana Chroboka w Rudzie Śląskiej,
 ul. Wolności 26, 41-700 Ruda Śląska, tel. 32 2435040,
 e-mail: muzeumrudasl@interia.pl

18.09.2010

18 września 2010 r. (sobota) w godz. 10.00 – 14.00 dla turystów otwarta będzie kopalnia węgla kamiennego „Ignacy Hoym” w Niewiadomiu – jednej z dzielnic Rybnika. Kopalnia ta jest najstarszym tego typu zabytkiem na Ziemi Rybnickiej. Założono ją w 1792 r. i prowadzono w niej nieprzerwanie wydobywanie do 1967 r. Zachowane nadziemne zabudowania kopalni „Ignacy” składają się na kompleks architektoniczny powstały

na przełomie XIX i XX wieku, podporządkowany pierwotnemu, niezmiennemu, charakterystycznemu dla niewielkich kopalni, układowi przestrzennemu z końca XVIII w. Do najwartościowszych obiektów zespołu zalicza się budynki nadszycia szybu „Głowacki” oraz szybu „Kościuszko”, budynki maszyn wyciągowych wraz z wieżami wyciągowymi obu szybów, a także budynek dawnej elektrowni (późniejszej sprężarkowni). W centrum kompleksu naziemnej części Zabytkowej Kopalni „Ignacy” znajduje się również wyremontowana niedawno wieża ciśnień. W programie również prelekcje nt. dziejów kopalni oraz planów na przyszłość.

Wycieczki zorganizowane prosimy o wcześniejsze zgłoszenie telefoniczne

Organizator:

Stowarzyszenia Zabytkowej Kopalni „Ignacy” w Rybniku,
ul. Mościckiego 3, 44-200 Rybnik, tel. 32 4331072, 500159631,
e-mail: kopalniaignacy@interia.pl
www.rybnik.pl/ignacy

11-19.09.2010

W ramach tegorocznej edycji EDD polecamy wycieczkę po zabytkowym osiedlu górniczym w Rybniku-Niedobzycach, zbudowanym w koncepcji miasta-ogrodu w latach 1905-1912.

Niedobczyce, położone na kilku wzgórzach oraz w rozległej dolinie wzdłuż rzeki Nacyny, to jedna z dzielnic Rybnika (w latach 1955-1975 samodzielne miasto). Położona jest w południowo-zachodniej części miasta. W latach 1892-96 wybudowano tu kopalnię, o nazwie „Römer” i w ślad za nią powstało

osiedle robotnicze. Po I wojnie światowej, w 1936 r. nazwę kopalni zmieniono na podobnie brzmiącą, ale polską - „Rymer”, od nazwiska pierwszego wojewody śląskiego, Józefa Rymera. Osiedle tzw. familoków zbudowano dla pracowników kopalni. Jego układ jest regularny. W zabudowie można wyróżnić kilka typów domów mieszkalnych przeznaczonych od 4 do 12 rodzin. Zabudowę osiedla uzupełniały również dom towarowy, gospoda, pralnia i dom noclegowy. Część zabudowy osiedla została wyburzona, to co ocalało jest prawnie chronione poprzez wpis do rejestru zabytków województwa śląskiego.

11-19.09.2010

W dniach 11, 12, 18 i 19 września 2010 r. zapraszamy na wycieczkę pod hasłem „Tropem przemysłowych śladów dawnego Rybnika”. Będzie to wycieczka z przewodnikiem po miejscach związanych z przemysłem w centralnej części starego Rybnika. Wyjścia w każdy dzień z siedziby Muzeum o godz. 15.00 (czas trwania wycieczki ok. 2 godziny). Serdecznie zapraszamy!

Organizator:

Muzeum w Rybniku,
ul. Rynek 18, 44-200 Rybnik, tel. 32 4221423
e-mail: muzeum@muzeum.rybnik.pl
www.muzeum.rybnik.pl

**PROJEKT
SLASK**

Poleca:

Stowarzyszenie „Projekt Śląsk”,
tel. 501720506, e-mail: skowron@projektyslask.pl
www.projektyslask.pl

11-19.09.2010

W dniach 11-12 i 18-19 września 2010 r. w godz. 10.00 – 14.00 dla zwiedzających będzie otwarta Izba Tradycji przy kopalni KWK „Rydułtowy-Anna” mieszcząca się w zabytkowym budynku wagi drobnicowej zlokalizowanej w Rydułtowach w centrum miasta przy ul. Leona 2 (teren kopalni KWK „Rydułtowy-Anna”). Serdecznie zapraszamy!

Organizator:**Urząd Miasta Rydułtowy,**

ul. Ofiar Terroru 36, 44-280 Rydułtowy, tel. 32 453741,

e-mail: um@rydułtowy.pl

www.rydułtowy.pl

11-19.09.2010

W ramach tegorocznych EDD warto zwrócić uwagę na zabytkowe spichlerze i lamusy powiatu raciborskiego. Spośród licznych niegdyś tego typu obiektów służącym miejscowym rolnikom do gromadzenia i przechowywania zapasów żywności, do dziś zachowały się spichlerze w Bieńkowicach (gm. Krzyżanowice), Bolesławiu (gm. Krzyżanowice), Bojanowie (gm. Krzanowice), Borucinie (gm. Krzanowice), Brzeźnicy (gm. Rudnik), Krzanowicach, Raciborzu (Sudół,

ul. Czynu Społecznego 14) i Strzybniku (gm. Rudnik). Najciekawsze spośród nich, to lamusy w Borucinie i Bojanowie wzniesione na przełomie XVIII/XIX w. Są one drewniane, dwukondygnacyjne o konstrukcji zrębowej, obrzucone gliną. Z 1815 r. pochodzi drewniany (częściowo obmurowany) spichlerz folwarczny w Strzybniku. Z 1855 r. pochodzi spichlerz w Bieńkowicach (przy ul. Pomnikowej 35). Jest on dwukondygnacyjny, drewniany o konstrukcji zrębowej, obrzucony gliną zmieszaną ze słomą. Warty uwagi jest również niewielki, murowany spichlerz w Raciborzu. Polecamy!

Poleca:**Fundacja Dla Dziedzictwa,**

tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org

www.dladziedzictwa.org

9-17.09.2010

W dniach 9-10 września oraz 16-17 września 2010 r. w godzinach od 9.00 do 13.00 dla turystów będzie otwarta ponad stuletnia leśniczówka zlokalizowana w Suminie przy ul. Dworcowej w gmina Lyski (powiat rybnicki). Obiekt zbudowany jest z drewna, osadzony na murowanych piwnicach wykonanych z cegieł, zwieńczonych ceglany stropem. Budynek, piwnice oraz obejście dzięki uprzejmości gospodyni tego miejsca p. Janiny Kuczera, będzie dostępny dla zwiedzających. Wewnątrz budynku znajduje się pokaźna kolekcja sprzętów niegdyś używanych przez mieszkańców tych terenów z różnych epok.

Sumina jest miejscowością malowniczo położoną. Znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego „Cysterskie Kompozycje Ród Wielkich”. Po zwiedzaniu leśniczówki proponujemy spacer nad rzekę Suminkę, której malownicze meandry tworzą niepowtarzal-

ny krajobraz. Można również zrobić sobie spacer do pobliskiego lasu uroczą aleją dębową.

Do miejscowości można dojechać drogą łączącą Rybnik z Raciborzem (Sumina znajduje się mniej więcej pośrodku tej trasy). Po wjechaniu do wioski, należy się kierować w stronę kapliczki, znajdującej się w centrum. Przy kaplicy należy skrócić w prawo jadąc od Rybnika, a w lewo jadąc do Raciborza. Dalej ok. 500 m. Możliwy jest dojazd pociągami bezpośrednio z Katowic, w kierunku Raciborza do stacji Sumina Wieś. Potem przejść ok 50 m w stronę centrum wsi do kapicy, a następnie skrócić w lewo i po ok. 10 minutowym spacerze po prawej stronie natrafimy na leśniczówkę.

Nieopodal leśniczówki znajduje się przedszkole, przy którym można zostawić samochód. Organizatorzy przygotowują również miejsca parkingowe, na pobliskich nieużytkach rolnych. Przygotowane zostanie miejsce do zorganizowania grilla lub ogniska, a także miejsce do spożycia posiłków. Rodziny wraz z dziećmi będą mogły się udać na plac zabaw przy przedszkolu. Będzie można również wypożyczyć rowery i udać się na wycieczkę trasami rowerowymi oznakowanymi przez Gminę Lyski i Powiat Rybnicki.

Organizator:**Stowarzyszenie Sumina na Rzecz Odnowy i Rozwoju Górnego Śląska,**

ul. Rybnicka 25 c; 44-295 Sumina,

tel. 600700161 (Prezes Adam Wawoczny), 606304142,

e-mail: biuro@sumina.pl, www.sumina.pl

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) w godz. 10.00 – 15.00 dla zwiedzających otwarte będzie Muzeum w Tarnowskich Górach. Szczególnie polecamy wystawę stałą „Kultura Ludowa Ziemi Gwarków”. Na ekspozycji zobaczycie meble wnętrza kuchennego z lat 80. XIX w. pochodzące z Orzecha, wraz z typowymi dla tego czasu sprzętami codziennego użytku i elementami zdobniczymi.

Muzeum zaprasza również do zwiedzenia Parku Kulturowego „Hałda Popłuczkowa” w Tarnowskich Górach znajdującego się w odległości ok. 4 km na południe od centrum miasta. Park utworzono na terenie hałdy, wznoszącej się na wysokość sięgającą 17 m, dzięki czemu jest ona elementem wyraźnie wyróżniającym się spośród otaczających ją pól, a zarazem dobrym punktem widokowym. Powierzchnia parku wynosi 6,77 ha.

Organizator:

Muzeum w Tarnowskich Górach,
Rynek 1, 42-600 Tarnowskie Góry, tel. 32 2852607,
e-mail: muzeum@muzeumtg.art.pl
www.muzeumtg.art.pl

Hałda związana jest z płuczką galeny, a później także galmanu, istniejącą przy kopalni „Fryderyk”. Usypiana została z okruszków dolomitu kruszczonego, wytrąconych w procesie przepłukiwania rudy, którą rozbijano, aby oddzielić ziarna galeny i galmanu. Świadectwami górniczej przeszłości są też pozostałości szymbów „Zofia” (Sophia) i „Przyjaźń” (Frieden), znajdujące się od wschodniej strony hałdy oraz podziemne wyrobiska pogórnice: Głęboka Sztolnia Fryderyka i unikalny chodnik kalcytowy, w którym minerał ten ulega zabarwieniu pod wpływem związków chemicznych przesączających się z hałdy. Teren hałdy odegrał też rolę w trakcie II wojny światowej – został włączony w system obronny, wchodząc w skład linii b-2, osłaniającej Śląsk od północy. Z tego okresu zachowało się pięć tzw. „kochbunkrów” – żelbetowych stanowisk strzeleckich, a także fragmenty tranzei.

Z upływem czasu hałda stała się siedliskiem różnicowanej roślinności, która pojawiała się na niej stopniowo. Najbogatsza pod względem przyrodniczym jest południowa i wschodnia część hałdy oraz tereny u jej podnóża, podczas gdy część północną porastają głównie murawy. Wśród występującej tu roślinności odnajdujemy gatunki tzw. roślin galmanowych, muraw kseroteromicznych, a także zadrzewienia występujące głównie na środkowej części hałdy i u jej podnóża. Zbocza hałdy, w większości pozbawione roślinności, są najbardziej podatne na procesy erozyjne. Na hałdzie utworzono ścieżki dydaktyczne z tablicami informacyjnymi i miejsca wypoczynku. Dzięki powołaniu parku kulturowego miejsce to zostało objęte ochroną i pozostanie świadectwem miejscowej tradycji, silnie związanym z krajobrazem Górnego Śląska.

11.09.2010

Tyskie Browarium, czyli centrum wycieczkowe działające przy Tyskich Browarach Książęcych, zaprasza na bezpłatne zwiedzanie w sobotę 11 września 2010 r. w godz. 10.00 – 17.00. Wstęp tylko dla osób pełnoletnich.

Tyskie Browary Książęce są najstarszym istniejącym browarem w Polsce, w którym nieprzerwanie od blisko 400 lat warzy się piwo. Do dziś zachowały się oryginalne budynki z końca XIX i początku XX wieku, w tym zabytkowa warzelnia i willa Müllera. Tyskie Browarium znajduje się na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego.

Organizator:
Tyskie Browarium,
ul. Mikołowska 5 (wejście od ul. Katowickiej 9), 43-100 Tychy, tel. 32 3278480,
e-mail: wycieczki.tyskie@kp.pl
www.tyskiebrowarium.pl

11-19.09.2010

11-19.09.2010

W czasie EDD nie można przegapić zabytkowych wiaduktów w Wiśle Dziechcince i Wiśle Głębcie (powiat cieszyński). Zabytki te, to ważne osiągnięcia polskiej myśli technicznej. Wisła, to miejscowość uzdrowska spopularyzowana w okresie międzywojennym, kiedy to w 1927 r. zbudowano drogę do Cieszyna, a w latach 1928-1929 doprowadzono linię kolejową z Ustronia oraz w latach 1929-1931 wzniesiono rezydencję wypoczynkową Prezydenta RP Ignacego Mościckiego według projektu arch. Adolfa Szyszko-Bohusza.

Wiadukt w Wiśle Dziechcince kolei Ustroń – Wisła – Głębcie zbudowano w 1932 r. według projektu inż. Stanisława Saskiego

i Tadeusza Mejera, ze środków Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego (wojewodą był wówczas dr Michał Grażyński). Wykonawcą, wyłonionym z przetargu, była polska firma „Biuro Inżynierskie Ksawerego Goryanowicza”. Opiekunem budowy był inż. Stanisław Sawicki Naczelnik Wydziału Budownictwa Kolei Ministerstwa Komunikacji w Warszawie.

Wiadukt o długości 122 m w Wiśle Głębcie kolei Ustroń – Wisła – Głębcie wybudowano w latach 1931-1933 według projektu inż. St. Saskiego i T. Mejera, ze środków Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Wykonawcą projektu była firma „Biuro Inżynierskie Ksawerego Goryanowicza”, a kierownikiem budowy był inż. Janusz Iłakowicz.

Wiadukty te są cennymi przykładami międzywojennej architektury inżynierskiej na Górnym Śląsku. Zabytki te nie są objęte ochroną prawną. Wrażenia mурowane!

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

W dniach 11-12 i 18-19 września 2010 r. zapraszamy do zwiedzenia zabytkowego młyna w Tworkowie (gmina Krzyżanowice, powiat raciborski) należącego do rodziny Pawlik. Młyn usytuowany jest przy ul. Młyńskiej. Zbudowano go w 1914 r. w miejsce poprzedniego, drewnianego, wodnego, wzmiankowanego w źródłach w 1703 r. Jest murowany, od 1914 r. napędzany turbiną wodną, w 1927 r. zamontowano silnik spalinowy a w 1948 r. otrzymał napęd elektryczny. Od dziesięciu pokoleń jest własnością rodziny Pawlik, którzy do dziś go użytkują. Tworkowski młyn to jeden z ostatnich młynów w Polsce, w których produkuje się mąkę na małą skalę tradycyjnymi metodami. Dla turystów przewidziano specjalne pokazy. Gorąco polecamy! Zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Organizatorzy:
Franciszek Pawlik,
ul. Młyńska 7, 47-451 Tworków,
tel. 32 4196355

Urząd Gminy Krzyżanowice,
ul. Główna 5, 47-450 Krzyżanowice, tel. 32 4194050,
e-mail: promocja@krzyzanowice.pl
www.krzyzanowice.pl

11-12.09.2010

11 i 12 września 2010 r. w godzinach od 10.00 do 16.00 dla turystów będzie otwarty fort obronny „Wędrowiec” znajdujący się przy ul. Obrońców Węgierskiej Górki. Fort ten jest elementem fortyfikacji Ośrodka Oporu w Węgierskiej Górze z 1939 r., jednej z nielicznych zachowanych tego typu linii obronnych wykorzystywanych w walkach podczas kampanii wrześniowej w 1939 r. Zabytki te stanowią przykład polskiej myśli technicznej w zakresie nowożytnych fortyfikacji. W forcie zorganizowana jest wystawa pamiątek z czasów II wojny światowej (broń, amunicja, mundury, rzeczy osobiste żołnierzy, dokumenty, mapy). Oprócz tego w forcie będzie moż-

na zobaczyć pokaźny zbiór dokumentacji fotograficznej przedstawiający obrońców Węgierskiej Górki z września 1939 r. Zbiory pochodzą z Klubu Miłośników Oręża Polskiego „LECH” w Żywcu, a organizatorem wystawy jest Gmina Węgierska Górka oraz Ośrodek Promocji Gminy Węgierska Górka. Organizatorzy serdecznie zapraszają!

Organizator:
Ośrodek Promocji Gminy Węgierska Górka,
Osiedle XX-lecia II RP 12, 34-350 Węgierska Górka, tel. 33 8642187
e-mail:wegierska-gorka@opg.pl
www.wegierska-gorka.opg.pl

11-19.09.2010

Polecamy zwrócić uwagę na wieże wodne w województwie śląskim. Zabytki te stanowią różnorodny i bogaty zespół zabytków techniki wzniesionych w latach 1894-1935. Wieże wodne to centralne obiekty sieci wodociągowej, których zadaniem było stworzenie stałego i odpowiednio wysokiego ciśnienia w sieci miejskiej, wyrównanie dostaw i gromadzenie zapasów wody. Wznoszono je w obowiązujących wówczas trendach i modach w sztuce budowlanej. Wśród tych najciekawszych dominują formy historyzujące, są również przykłady secesji i modernizmu, o cechach tradycyjnego budownictwa śląskiego. Najciekawsze tego typu zabytki znajdują się w Gliwicach (ul. Poniatowskiego i Sobieskiego), Katowicach-Giszowcu (ul. Pszczyńska), Katowicach-Brynowie (ul. Gallusa), Katowicach-Szopienicach, Chorzowie (ul. Strzelców Bytomskich), Świętochłowicach (ul. Katowicka), Zabrze (ul. Zamajskiego), Rudzie Śląskiej (osiedle Lecha), Toszku (ul. Gliwicka), Bytomiu (ul. Oświęcimską), Łaziskach Górnych, Pyskowicach (Al. Wolności i ul. Dworcowa) i Rybniku (ul. Gliwicka). Najstarszą wieżę wodną wzniesiono w formie ceglano-walca w 1894 r. w Gliwicach (ul. Poniatowskiego). Wieże wod-

ne to na ogół zabytki zapomniane i niedoceniane. Część z nich nie jest prawnie chroniona poprzez wpis do rejestru zabytków województwa śląskiego. Warto poświęcić im uwagę, chociaż można je zwiedzać tylko z zewnątrz.

14.09.2010

W ramach tegorocznej edycji EDD Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim zaprosiło mieszkańców powiatu do wzięcia udziału w konkursie fotograficznym pod hasłem „Siła i czas zabytków techniki”. Prace można było nadsyłać do końca czerwca 2010 r. Wernisaż wystawy prac pokonkursowych odbędzie się 14 września 2010 r. w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Wodzisławiu Śląskim. Szczegóły na witrynie internetowej organizatorów. Zapraszamy!

Organizator:
Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim,
ul. Bogumińska 2, 44-300 Wodzisław Śląski, tel. 32 4539710
e-mail: starostwo@powiatwodzislawski.pl
www.powiatwodzislawski.pl

11-12.09.2010

11 i 12 września 2010 r. (sobota-niedziela) dla zwiedzających będzie otwarta ćwiczebna sztolnia górnicza działająca przy Powiatowym Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wodzisławiu Śląskim przy ul. Gałczyńskiego 1. Sztolnia jest wierną imitacją wyrobiska

górniczego o długości kilkuset metrów i wyposażona jest w dawne maszyny i urządzenia górnicze. Jest największym tego typu obiektem w Polsce. Szczegóły odnośnie godzin zwiedzania podane zostaną na witrynie internetowej organizatorów. Serdecznie zapraszamy!

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

Organizator:
Starostwo Powiatowe w Wodzisławiu Śląskim,
ul. Bogumińska 2, 44-300 Wodzisław Śląski, tel. 32 4539710
e-mail: starostwo@powiatwodzislawski.pl
www.powiatwodzislawski.pl

18.09.2010

18 września 2010 r. (sobota) w godz. 16.00 i 17.00 zapraszamy do zwiedzania Zabytkowej Kopalni Guido w Zabrzu w towarzystwie ratownika górniczego. W programie również prelekcja pt. „Blaski i cienie podziemnej pracy”. Uwaga, zwiedzanie poziomu 320 m tylko dla 60 osób po dokonaniu wcześniejszej rezerwacji pod numerem tel. 32 271 48 59 wew. 5183.

Organizatorzy przygotowali również imprezę towarzyszącą na terenie kopalni pod hasłem „Ratujmy Razem” z pokazem pracy oddziałów ratowników górniczych, medycznych, straży pożarnej oraz bicie rekordu Guinnessa w resuscytacji krążeniowo-oddechowej. Rozpoczęcie o godz. 14.00. Wstęp wolny. Serdecznie Zapraszamy!

Dojazd do kopalni z centrum Zabrza tramwajem linii nr 3, autobusami linii 47, 111 (kierunek Makoszowy, Knurów). Pieszko z dworca autobusowego w linii prostej około 25 minut.

11-19.09.2010

W ramach tegorocznych EDD polecamy spacer po Osiedlu Borsiga w Zabrzu w dzielnicy Biskupice. Osiedle to należy do największych i najstarszych osiedli patronackich Zabrza. Jego założycielem był Albert Borsig, syn berlińskiego fabrykanta, który w 1855 r. wydzierżawił kopalnię „Hedwigswünsch” (niem. Życzenie Jadwigi) i rozpoczął budowę szybu „Luisa”. Następnie powstała huta oraz wydział wielkich pieców. Do Biskupic przeniesiono też walcownię stali i utworzono kopalnię „Ludwigsglück” (niem. Szczęście Ludwika). Wraz z gwałtownym rozwojem przemysłu powstała konieczność zatrudnienia nowych pracowników i zapewnienia im odpowiednich warunków mieszkaniowych. W tym celu Albert Borsig rozpoczął budowę osiedla, trwającą w latach 1863-71. Po tym okresie nastąpiła przerwa, a kolejny etap budowy wznowiono w 1897 r. Kolonia, zajmująca powierzchnię 19 ha, została przeznaczona dla 2800 mieszkańców. Składa się z dwóch części. W pół-

nocnej znajdują się domy o wyższym standardzie, przeznaczone dla pracowników administracji oraz obiekty użyteczności publicznej. Budynki wzniesione są w luźnej zabudowie, wyróżniają się zastosowaniem drewnianej konstrukcji szkieletowej i większym zróżnicowaniem brył oraz bogatszą dekoracją, nawiązującą do historyzmu.

Geometryczny układ przestrzenny podporządkowano genealogii rodziny Borsigów, których imionami nazwano ulice osiedla. Główna ulica upamiętnia założyciela firmy – Augusta (ob. ul. S. Okrzei). Od niej prostopadle odchodzą ulice kolejnych członków rodziny: Alberta – fundatora osiedla (ob. ul. Św. Wojciecha) i jego żony Anny (ob. ul. M. Rodziewiczówny), synów Arnolda (ob. ul. P. Kempki), Ernesta (ob. ul. Władysława IV) oraz Konrada (ob. ul. Mieczysława I), a także matki – Luizy (ob. ul. B. Głowackiego).

Osiedle Borsiga w Zabrzu-Biskupicach należy do jednych z najlepiej zachowanych kolonii robotniczych na historycznym Górnym Śląsku. Jest świadectwem ówczesnej myśli urbanistycznej i przemysłowej przeszłości miasta. Niestety, nie jest objęte ochroną prawną.

Poleca:
Fundacja ARTERIA,
ul. Wolności 311, 41-800 Zabrze, tel. 32 7774410
e-mail: annaochmann@fundacja-arteria.org
www.fundacja-arteria.org

Organizator:

Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido”,
ul. 3 Maja 93, 41-800 Zabrze, tel. 32 271 40 77 wew. 5190
e-mail: biuro@kopalniaguido.pl
www.kopalniaguido.pl

11-19.09.2010

18 września 2010 r. (sobota) dla zwiedzających zostanie otwarta czynna Kopalnia Węgla Kamiennego „Sośnica-Makoszowy” ruch „Makoszowy” w Zabrzu. W programie oprócz zwiedzania również projekcja prezentacji multimedialnej pt. „Od pomysłu do kopalni” oraz degustacja kopalnianej herbaty. Trasa zwiedzania: cechownia (obraz św. Barbary), punkt wydawania metanomierzy, punkt wydawania aparatów ucieczkowych, lampownia, nadszybie, szyb IIA wraz z maszyną wyciągową, szyb IA wraz z maszyną wyciągową, hala sprzężarek z zabytkowymi maszynami, kopalniana fontanna, stacja ratownictwa (pokaz aparatów ratowniczych, komora ćwiczebna). Impreza przeznaczona jest dla osób pełnoletnich. Fotografować można jedynie wyznaczone miejsca. Wstęp wolny.

Zbiórka o godz. 9.00 i 11.30 przed bramą wejściową Kopalni (ul. Makoszowska 24, Zabrze-Makoszowy). I tura zwiedzanie w godz.

9.00 – 12.00 dla 35 osób; II tura zwiedzanie w godz. 11.30 – 14.00 dla 35 osób. Dojazd do centrum Zabrza tramwajem linii nr 3, autobusami linii 47, 111 (kierunek Makoszowy, Knurów).

Organizator:

Międzynarodowe Centrum Dokumentacji i Badań nad Dziedzictwem Przemysłowym dla Turystyki,

ZKWK „Guido”, ul. 3 Maja 93, 41-800 Zabrze, tel. 32 271 40 77 wew. 5110

e-mail: centrum@kopalniaguido.pl

www.kopalniaguido.pl

11-19.09.2010

Będąc w Zabrzu koniecznie trzeba wybrać się na spacer uliczkami osiedla robotniczego w dzielnicy Rokitnica w Zabrzu. Osiedle to jest najciekawszym i najoryginalniejszym z osiedli patronackich miasta. Powstało w latach 1906 – 1912 z fundacji hrabiego Franciszka von Ballestrema według projektu architekta Hansa von Poellnitz dla pracowników kopalni węgla kamiennego „Castellego” (po 1945 r. KWK „Rokitnica”). Rozbudowano je w latach 20. XX w.

Osiedle usytuowane jest na północnych obrzeżach Zabrza w obrębie ulic: Komunij Paryskiej, Medyków, Nowowiejskiego, ks. H. Pobożnego, Szafarczyka oraz fragment ul. Śniadeckich i Andersa. Założono je na planie owalu z nieregularnym układem ulic, wzdłuż których rozmieszczono usytuowane kalenicowo domy mieszkalne w otoczeniu ogrodów. Osiedle składa się z 51 domów czterorodzinnych i 12 wielorodzinnych. Co ciekawe, każdy dom, tzw. „fytlok”, miał in-

nego projektanta, dzięki czemu forma oraz układ wewnętrzny każdego obiektu jest niepowtarzalny i jedyny w swoim rodzaju. Obrzeże osiedla ograniczają większe, piętrowe budynki ośmiorodzinne wzniesione w latach 20. XX w., przedszkole (ul. księcia H. Pobożnego nr 39) z lat 1913-1914 oraz szkoła z 1930 r. Budynki z lat 20. XX w. w tym m.in. tzw. „sztaloki” usytuowane są przy ul. F. Nowowiejskiego i części ul. Szafrńczyka. Warto dodać, że na przełomie 1928 i 1929 r. wybudowano 4 domy ze stali, które stoją do dziś przy ul. Szafrńczyka. Rok wcześniej powstał podobny dom w Zabrzu, w pobliżu cmentarza żydowskiego (niestety, nie jest on wpisany do rejestru zabytków województwa śląskiego). Domy ze stali w Zabrzu, to jedyne stalowe domy w Europie. Są przykładem eksperymentalnego budownictwa mieszkaniowego. Były o tyle praktyczne, że niewielka liczba robotników mogła go postawić w ciągu niespełna miesiąca!

Dzisiaj osiedle Ballestrema w Zabrzu jest jednym z najlepiej utrzymanych osiedli patronackich na historycznym Górnym Śląsku. Jest chronione prawem poprzez wpis do rejestru zabytków województwa śląskiego.

Poleca:
Fundacja ARTeria,

ul. Wolności 311, 41-800 Zabrze, tel. 32 7774410

e-mail: annaochmann@fundacja-arteria.org

www.fundacja-arteria.org

9-11.09.2010

W dniach 9-10-11 września 2010 r. w Hali MOSIR przy ul. Matejki 6 w Zabrzu odbędą się II Międzynarodowe Targi Turystyki Dziedzictwa Przemysłowego i Turystyki Podziemnej.

W dniach 9-10 września 2010 r. odbędzie się VII Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktyczna nt. „Dziedzictwo przemysłowe dla współczesnego dialogu kultur, innowacyjnej gospodarki i atrakcyjnej konsumpcji turystycznej”. Szczegóły na www.konferencja.zabrze.pl

Imprezy towarzyszące:

- Fabularna Gra Miejska „Szpiedy Bardzo Kulturalni”;
- IV Bieg Rodzinny Szlakiem Zabrzeńskich Zabytków Techniki.

Targi Turystyki Dziedzictwa Przemysłowego i Turystyki Podziemnej, to nowy pomysł Zabrze, który już przynosi sukcesy – Związek Miast Polskich uhonorował miasto podczas Festiwalu Promocji Miast i Regionów wyróżnieniem specjalnym „Za pomysł i organizację I Międzynarodowych Targów Turystyki Dziedzictwa Przemysłowego i Turystyki Podziemnej”. Targi otrzymały również patronat Światowej Organizacji Turystyki, Polskiej Organizacji Turystycznej, Polskiej Izby Turystycznej, Polskiej Agencji Rozwoju Turystyki, Śląskiej Organizacji Turystycznej, UNESCO Polska, Państwowego Instytutu Geologicznego, Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej, The European Route of Industrial Heritage, Ministerstwa: Sportu i Turystyki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji; Stowarzyszenie Polsko- Amerykańskich Biur Podróży, Głównego Geologa Kraju, Marszałka Województwa Śląskiego, Biuro Podróży Selectours & Telemac Sp. z o.o. Organizatorem Targów jest Urząd Miejski w Zabrzu oraz MOSIR Zabrze sp. z o.o.

stycznej, Polskiej Agencji Rozwoju Turystyki, Śląskiej Organizacji Turystycznej, UNESCO Polska, Państwowego Instytutu Geologicznego, Górnośląskiej Wyższej Szkoły Handlowej, The European Route of Industrial Heritage, Ministerstwa: Sportu i Turystyki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Edukacji; Stowarzyszenie Polsko- Amerykańskich Biur Podróży, Głównego Geologa Kraju, Marszałka Województwa Śląskiego, Biuro Podróży Selectours & Telemac Sp. z o.o. Organizatorem Targów jest Urząd Miejski w Zabrzu oraz MOSIR Zabrze sp. z o.o.

W Targach wezmą udział przedstawiciele instytucji i obiektów dziedzictwa przemysłowego z Polski, Europy i całego świata, kopalń udostępnionych do zwiedzania przez turystów, szlaków turystyki poprzemysłowej, browarów otwartych dla turystów, palarni kawy, podziemnych szlaków turystycznych, fortyfikacji itd. Wstęp wolny. O każdej pełnej godzinie losowanie atrakcyjnych nagród. Serdecznie Zapraszamy!

Patronaty medialne: Nowy Dziennik – największa gazeta polonijna z siedzibą w Nowym Yorku, TTG- Polska Travel Trade Gazette, Polska Presse. Patronat medialny nad Targami objęła m.in. stacja TVN Meteo oraz portal Onet.pl.

Organizator:
Wydział Promocji i Turystyki Urzędu Miejskiego w Zabrzu,
ul. Powstańców Śląskich 5-7, 41-800 Zabrze, tel. 32 3733519
e-mail: ukycia@um.zabrze.pl
www.zabrze.pl; www.konferencja.zabrze.pl

11-19.09.2010

W ramach tegorocznych EDD polecamy spacer po osiedlu Zandka w Zabrzu, które należy do kompleksu zabudowań powiązanych z hutą Donnersmarcka (późniejsza Huta Zabrze), na który składały się trzy części: kolonia mieszkalna położona na południe od huty, zespół budynków mieszkalnych oddalony na zachód od niej oraz obiekty usługowo-rekreacyjne. Osiedle znajduje się w obrębie ulic: Bytomskiej, Cmentarnej, Krakusa, Stalmacha i Bończyka. Wybudowane zostało w latach 1900-1922, według projektu grupy architektów z Berlina-Charlottenburga. Kolonia miała wyróżniać się piękną architekturą, mieszkaniami o wysokim standardzie i prestiżu oraz stać się wizytówką spółki. W jej skład weszło około 40 budynków mieszkalnych, powstałych na zbliżonych do siebie, symetrycznych rzutach. W większości z nich mieściło się 12 mieszkań – po 4 na każdej z trzech kondygnacji, składających się z kuchni i dwóch pokoi, ze wspólnymi toaletami umieszczony-

mi na półpiętrach. Domom towarzyszyły nieistniejące obiekty gospodarcze. W zbliżonej stylistyce powstały także liczne obiekty użyteczności publicznej, do których należały: przedszkole z salą teatralną, dom starców, szkoła, kasyno, biblioteka, kryta pływalnia, hala sportowa, a także budynki straży pożarnej, budynek dyrekcji huty oraz willa dyrektora. Wolnostojące, wzniesione w luźnej zabudowie obiekty osiedla, nawiązując do typu willowego, co dodatkowo podkreśla bogata zieleń wokół budynków oraz wzdłuż ulic, wśród których wyróżnia się aleja platanów przy ul. Krakusa.

Przy ul. Cmentarnej, w pobliżu cmentarza żydowskiego znajduje się również dom ze stali wzniesiony [w 1927 r. Podobne znajdują się na osiedlu w Rokitnicy. Domy ze stali w Zabrzu, to jedyne stalowe domy w Europie. Są przykładem eksperymentalnego budownictwa mieszkaniowego. Były o tyle praktyczne, że niewielka liczba robotników mogła go postawić w ciągu niespełna miesiąca.

Zarówno osiedle, jak i dom stalowy nie są prawnie chronione poprzez wpis do rejestru zabytków województwa śląskiego.

11-19.09.2010

Zawiercie wszystkim kojarzy się z przemysłem. Polecamy spacer ulicami osiedla TAZ, jednego z najcenniejszych zabytków miasta. Osiedle powstało w XIX w. przy nieistniejącej już dziś fabryce bawełnianej Towarzystwa Akcyjnego „Zawiercie” założona w 1833 r. przez braci Adolfa i Bernarda Ginsbergów, berlińskich bankierów. Spółkę akcyjną „Towarzystwo Akcyjne Zakładów Przędzalni Bawełny, Tkalni i Błacharni Zawiercie” założono w 1878 r. i była to pierwsza w przemyśle włókienniczym Królestwa Polskiego spółka akcyjna. Fabryka, trzecia pod względem wielkości, przedzalnia bawełny w Królestwie Polskim, spowodowała rozwój miejscowości, w konsekwencji czego w 1915 r. Zawiercie otrzymało prawa miejskie. W wyniku dużego zatrudnienia, w 1880 r. przystąpiono do budowy osiedla dla pracowników fabryki. Projektantami byli inż. Bigoszewski, a po jego śmierci P. Munch. Budowę osiedla zakończono w 1910 r. Prace podzielono na cztery fazy: I faza lata 1880-1887 (powstały budynki 2-kondygnacyjne, na planie prostokąta, kryte dwuspadowymi dachami, z dużymi izbami), II faza 1887-1895 (podobne budynki jak w fazie I dodatkowo ochronka dla dzieci, budynek dla inżynierów i reursa), III faza 1895-1907 (budynki z dodatkowymi częściowo mieszkalnymi poddaszami, kryte dachówką oraz izba przyjęć, dom lekarza, szkoła i pałac dyrektora fabryki) i IV faza 1907-1910 (budynki 3-kondygnacyjne, z użytkowym poddaszem, podpiwniczone i skanalizowane oraz łaźnię i dom ludowy). Osiedle posiadało obok domów

mieszkalnych inne budynki funkcjonalne utrzymane w stylu neogotyckim tj. szpital, szkołę, łaźnię, Resursę. W skład układu urbanistycznego osiedla wchodzi również willa dyrektora TAZ Stanisława Szymańskiego. Autorem projektu tego budynku sporządzonego w latach 1896-97 był inżynier architekt Hugo Kuder z Warszawy. Willa była murowana z cegły na cokole z kamienia, z reprezentacyjnym podjazdem od frontu. Willę otaczał park w stylu angielskim. Projekt parku powstały w pracowni warszawskiej przed 1901 r. wykorzystywał przepływającą przez teren rzekę Młynkówkę. Po wojnie park został przejęty przez Skarb Państwa stając się parkiem miejskim. Od 1961 r. w budynku znajduje się Miejska Biblioteka Publiczna. W sumie powstało 80 budynków i rozległy park krajobrazowy (realizowany w 1901 r.) według projektu powstałego w 1897 r. w warszawskiej pracowni Augusta Kronenberga. Osiedle, mając na uwadze podobne rozwiązania w zaborze rosyjskim, ma wartość unikatową. Mimo degradacji w okresie PRL-u nadal stanowi ważny przykład planowej kompozycji w chaotycznej strukturze przestrzennej Zawiercia. Jest objęte ochroną prawną.

Poleca:
Fundacja ARTERIA,
ul. Wolności 311, 41-800 Zabrze, tel. 32 7774410
e-mail: annaochmann@fundacja-arteria.org
www.fundacja-arteria.org

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

Urząd Miejski w Zawierciu przygotował szereg imprez.

11.09.2010

• „Stara bawełna” – historia jak „Towarzystwo Akcyjne Zawiercie” budowało miasto:

Wycieczka piesza ze zwiedzaniem z przewodnikiem terenu przemysłowego dawnych Zawierciańskich Zakładów Przemysłu Bawełnianego przy ul. 11 Listopada 2 (była przędzalnia H. Pańskiego z 1830 r.), dawnych Zakładów Tkanin Technicznych „Stomil” przy ul. 11 Listopada 6 (była fabryka C. Braussa z 1875 r.) oraz osiedla Robotniczego TAZ. Zbiórka o godz. 9.00 przed biurem RPW i K w Zawierciu przy ul. 11 Listopada 2.

Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r. Konieczne wcześniejsze uzgodnienie telefoniczne (Michał Oleś tel. 501204491 lub e-mail: m.oles@zawiercie.eu).

11.09.2010 i 18.09.2010

• 109 lat od pierwszego wytopu stali w Zawierciu – wycieczka po CMC „Zawiercie” SA

Zwiedzanie z przewodnikiem terenu przemysłowego działającej Huty CMC „Zawiercie” przy ul. Okólnej 10. Konieczne wcześniejsze zgłoszenie udziału w wycieczce (Michał Oleś tel. 501204491 lub e-mail: m.oles@zawiercie.eu).

Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

11.09.2010 i 18.09.2010

• „Między stalą a bawełną” Szlakiem Przemysłu Zawierciańskiego

Wycieczka rowerowa z przewodnikiem po zabytkowych zabudowaniach fabrycznych i osiedlu przyzakładowym z przełomu XIX i XX w. Ponieważ wycieczka wiąże się z wejściem na teren zakładu prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału (dane jak wyżej). Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

11-19.09.2010

12.09.2010 i 19.09.2010

• Szlakiem dawnej kolejki wąskotorowej – wycieczka trasą Hałda Rudniki-Góra Blanowska-Huta CMC „Zawiercie”

Wycieczka piesza z przewodnikiem. Prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału (dane jak wyżej). Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

12.09.2010 i 19.09.2010

• „Na kryształowym szlaku” - prezentacja technik szklarskich w hucie szkła kryształowego Huty Zawiercie Sp. z o.o.

Wycieczka z przewodnikiem połączona ze zwiedzaniem huty szkła przy ul. Towarowej 8. Prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału (dane jak wyżej). Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

12.09.2010 i 19.09.2010

• „Kup pan cegłę – zrób pan cegłę” – zwiedzanie cegielni Zawiercie-Blanowice

Zwiedzanie z przewodnikiem cegielni w Zawierciu. Prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału (dane jak wyżej). Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

13.09.2010

• Na szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej

Zwiedzanie z przewodnikiem secesyjnego dworca kolejowego w Zawierciu z 1872 r. Chętnych zapraszamy o godz. 9.00. Grupy zorganizowane zapraszamy również w innym, uzgodnionym terminie między 11 a 19 września 2010 r.

Organizator:

Urząd Miejski w Zawierciu,

ul. Leśna 2, 42-400 Zawiercie, tel. 32 67223570

e-mail: m.oles@zawiercie.eu

www.um.zawiercie.pl

Partnerzy:

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego Koła przy CMC „Zawiercie” SA.

11.09.2010

11 września 2010 r. (sobota) o godz. 8.00 zapraszamy na wycieczkę autokarową pod hasłem „Architektura Militarna Jury”. W programie zwiedzanie z przewodnikiem linii umocnień z 1944 r. na trasie Podzamcze-Żerkowice-Podlesice-Hucisko-Kotowice-Morsko. Czas trwania wycieczki ok. 6 godzin. Zbiórka na parkingu MOK przy ul. Piastowskiej 1 w Zawierciu. Przewodnik p. Maciej Świderski. Organizatorzy serdecznie zapraszają!

Organizatorzy:
Towarzystwo Miłośników Ziemi Zawierciańskiej,
ul. Piastowska 1, 42-400 Zawiercie, tel. 32 6722853
www.tmzz.zawiercie.com.pl

11-19.09.2010

Publiczna Szkoła Podstawowa w Zborowskiem (gmina Ciasna) zaprasza do zwiedzania wystawy ok. 500 egzemplarzy jednorodnych fajek glinianych wyprodukowanych w Zborowskiem w latach 1753-1863 oraz plansz, rysunków, fotografii etc. Istnieje też możliwość obejrzenia, jedyne w Europie, zachowanego drewnianego budynku po manufakturze fajek znajdującego się przy ul. Fabrycznej 6.

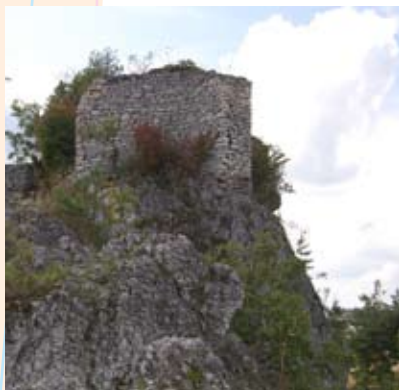
Dojazd do Ciasnej PKP – pierwsza stacja za Lublińcem w kierunku na Kluczbork. Dojazd autem drogą krajową nr 11 od strony Lublińca-Olesna.

Zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym lub e-mailowym

Organizatorzy:
Publiczna Szkoła Podstawowa
w Zborowskiem,
ul. Główna 33, 42-793 Ciasna, tel. 34 3535087
e-mail: arojek2@o2.pl, www.zborowskie.pl

Urząd Gminy Ciasna,
ul. Nowa 1 a 42-793 Ciasna,
tel. 34 3535100,
e-mail: ciasna@ug.pl
www.ciasna.ug.pl

18.09.2010

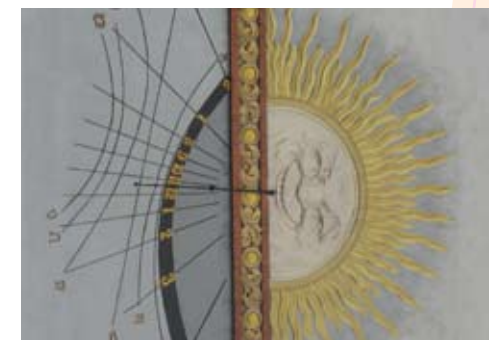

18 września 2010 r. (sobota) o godz. 8.00 zapraszamy na wycieczkę autokarową pod hasłem „Szlakiem martyrologii narodu polskiego”. W programie zwiedzanie z przewodnikiem ważnych dla Polski obiektów zabytkowych na trasie Niegowonice-Ryczów-Bydlin-Smoleń-Udórz-Chlina-Dolna, które są świadectwem rozwoju rodzimej myśli technicznej na przestrzeni dziejów. Czas trwania wycieczki ok. 6 godzin. Zbiórka na parkingu MOK przy ul. Piastowskiej 1 w Zawierciu. Przewodnik p. Maciej Świderski. Organizatorzy serdecznie zapraszają!

Organizatorzy:
Towarzystwo Miłośników Ziemi Zawierciańskiej,
ul. Piastowska 1, 42-400 Zawiercie, tel. 32 6722853
www.tmzz.zawiercie.com.pl

11-19.09.2010

W ramach tegorocznej edycji EDD zachęcamy do zwrócenia uwagi na historyczne zegary słoneczne. Te istotne z punktu widzenia rozwoju cywilizacyjnego zabytki gnomoniczne nie są na co dzień przedmiotem zainteresowań turystów, a szkoda bo w woj. śląskim zachowało się sporo tego typu zabytków techniki. Najcenniejsze spośród nich znajdują się w: Częstochowie (dwa zegary nad wejściem do Bazyliki Wniebowzięcia NMP na Jasnej Górze i zegar horyzontalny przed wejściem do Obserwatorium Parku Staszica wykonany w 1929 r. staraniem księdza B. Mettlera), Chorzowie (na dziedzińcu planetarium z 1958 r.), Krzepicach (na zachodniej przyporzecze przylegającej do południowej elewacji kościoła pw. św. Jakuba Apostoła, w pobliżu wejścia głównego do kościoła), Pilicy (w ścianie pd. kościoła parafialnego), Rudzie Śląskiej (na elewacji kamienicy w dzielnicy Nowy Bytom) i Wiśle (pd. elewacja kościoła ewangelickiego). Wiele z tych zabytków uległo już zniszczeniu. Warto poświęcić im uwagę.

Poleca:
Fundacja Dla Dziedzictwa,
tel. 508 555 829, e-mail: fundacja@dladziedzictwa.org
www.dladziedzictwa.org

Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego

Szlak Zabytków Techniki to tematyczny, samochodowy szlak turystyczny o zasięgu regionalnym, obejmujący obiekty związane z dziedzictwem przemysłowym województwa śląskiego. Powstał jako projekt Wydziału Promocji Regionu, Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego zrealizowany w kilku etapach od lipca 2004 r. do października 2006 r. Tworzą go 32 obiekty związane z tradycją industrialną: Muzeum Produkcji Zapalek w Częstochowie, Muzeum Historii Kolei w Częstochowie, Muzeum Górnictwa Rud Żelaza w Częstochowie, Zabytkowa Kopalnia Rud Srebrnośląskich w Tarnowskich Górach, Sztolnia Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach, Muzeum Chleba w Radzionkowie, Zabytkowa Kopalnia „Ignacy” w Rybniku, Zabytkowa Stacja Kolei Wąskotorowej w Rudach, Radiostacja w Gliwicach, Oddział Odlewnictwa Artystycznego w Gliwicach, Muzeum Techniki Sanitarnej w Gliwicach, Skansen górniczy „Królowa Luiza” w Zabrze, Zabytkowa KWK „Guido” w Zabrze, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze, Szyb „Maciej” w Zabrze, Osiedle robotnicze „Ficinus” w Rudzie Śląskiej – Wirek, dworzec kolejowy w Rudzie Śląskiej – Chebzie, Górnośląskie Koleje Wąskotorowe Bytom – Miasteczko Śląskie, Osiedle robotnicze „Nikiszowiec” w Katowicach, Galeria „Szyb Wilson” w Katowicach, osiedle robotnicze „Giszowiec” w Katowicach, Fabryka Porcelany „Porcelana Śląska” w Katowicach, dworzec kolejowy w Sosnowcu, Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach, Muzeum Energetyki w Łaziskach Górnych, Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” w Karchowicach, Muzeum Prasy Śląskiej w Pszczynie, Tyskie Muzeum Piwowarstwa w Tychach, dworzec kolejowy w Biesku-Białej, Muzeum Techniki w Włókiennictwa w Bielsku-Białej, Muzeum Ustrońskie im. Jana Jarockiego w Ustroniu, Browar Żywiec i Muzeum Browaru w Żywcu. Niestety, część tych zabytków nie jest objęta ochroną prawną w postaci wpisu do rejestru zabytków województwa śląskiego.

Organizatorzy przygotowali kilka propozycji wycieczek: samochodowych, kolejowych, rowerowych, tramwajowych i pieszych. Docelowo Szlak Zabytków Techniki ma stać się najbardziej interesującą trasą turystyki industrialnej w kraju i jako jeden z głównych markowych produktów turystycznych województwa śląskiego charakteryzować region na turystycznej mapie Polski i Europy.

11-12 i 18- 19. 09. 2010

18.09.2010

(sobota) o godz. 16.00 „Duch epoki napoleońskiej w dobrach złotopotockich”. Rekonstrukcja w oparciu o źródła historyczne wydarzeń militarnych okresu napoleońskiego w połączeniu z obrazem kulturalnym epoki. Zapraszamy również do wzięcia udziału w naszym konkursie plastycznym „Muzeum złotopotockie w oczach dziecka”.

Do Złotego Potoku najlepiej dojechać własnym samochodem - trasa Częstochowa - Kielce [droga nr 76], lub drogą Żarki - Janów [droga nr 793]. Autobusem PKS do Złotego Potoku lub Janowa. Do najbliższego dworca PKP Julianka jest 7 km (80 minut pieszo) szosą 793 na północ (przez Janów). Chętnych serdecznie zapraszamy!

W dniach 11-12 września i 18-19 września 2010 r. w Muzeum Regionalnym im. Zygmunta Krasińskiego w Złotym Potoku (gmina Janów, pow. częstochowski) w godz. 10.00 – 18.00 udostępnione dla zwiedzających będą:

- wystawa stała nt. „Pamiętki po Krasińskich i Raczyńskich”;
- wystawa czasowa nt. „Kronika rodzinna Raczyńskich. Z życia polskiej arystokracji”.

11.09.2010

(sobota) o godz. 16.00 „Wieczór sarmacki w dobrach złotopotockich”. Rekonstrukcja życia codziennego szlachty polskiej w XVII w.

Organizator:

Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego w Złotym Potoku,
ul. Kościuszki 11, 42-253 Janów, tel. 34 329 11 62
e-mail: muzeum@janow.pl

17. 09. 2010

17 września 2010 r. (piątek) w godz. 9.00 – 13.00 zapraszamy na „Wędrówkę szlakami zabytków przemysłowych i rzemieślniczych”. W programie, przygotowanym głównie z myślą o młodzieży szkolnej, m.in. zwiedzanie z przewodnikiem najciekawszych zabytków techniki i rzemiosła miasta Żory. Polecamy!

Organizatorzy:

Towarzystwo Miłośników Miasta Żory,
ul. Dworcowa 7, 44-240 Żory
tel. 32 4341592

Urząd Miasta Żory Wydział Edukacji Kultury i Sportu,

Aleja Wojska Polskiego 25, 44-240 Żory, tel. 32 4348200,
e-mail: umzory@um.zory.pl
www. zory.pl